

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาพฤติกรรมกรรมการเรียนของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตจังหวัดสมุทรปราการ : ศึกษาเฉพาะกรณีนักเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้ศึกษาค้นคว้าตามแนวคิด ทฤษฎี ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการเรียน
2. แนวคิดเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู
  - แนวคิดเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อยมากกว่าควบคุมมาก
  - แนวคิดเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูแบบพึ่งตนเองเร็ว
3. แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะจิต
  - แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะมุ่งอนาคต
  - แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการเรียน

แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการเรียน จะ ได้กล่าวถึง ความหมายของพฤติกรรมและพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ความหมายของการเรียนและวิธีการเรียน องค์ประกอบของการเรียน ประเภทของวิธีการเรียน และองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาพฤติกรรมกรรมการเรียน

2.1.1 ความหมายของพฤติกรรมและพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม

พฤติกรรม (Behavior) เป็นการกระทำหรือการแสดงออก ซึ่งนักการศึกษาและนักจิตวิทยาที่ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ได้ให้ความหมายไว้ต่างๆ กัน ดังนี้

บี เอฟ สกินเนอร์ (B.F.Skinner. 1953) กล่าวว่า “พฤติกรรม หมายถึง การกระทำของมนุษย์ไม่ว่าการกระทำนั้นๆ ผู้กระทำจะรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตาม”

กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์ (2528. อ่างโน พนอ ปานชา. 2538 : 17) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมไว้ สรุปได้ว่า พฤติกรรม หมายถึง การกระทำทุกอย่างที่เกิดขึ้นในสิ่งมีชีวิตไม่ว่าจะรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวและไม่ว่าบุคคลอื่นจะสังเกตการกระทำที่เกิดขึ้นนั้น ได้หรือไม่ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2

ลักษณะ คือ พฤติกรรมภายนอก หมายถึง การกระทำที่เกิดขึ้นแล้วบุคคลอื่นสังเกตเห็นได้ชัดเจน เช่น การเดิน การวิ่ง พฤติกรรมลักษณะนี้สามารถวัดได้โดยตรงและง่าย สัมผัสได้โดยตรงด้วย อวัยวะสัมผัสทั้งห้า และพฤติกรรมภายใน หมายถึง การกระทำที่เกิดขึ้นแล้วบุคคลอื่นไม่สามารถสังเกตเห็นได้ชัดเจนด้วยตนเอง ต้องอาศัยเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ หรือวิธีการศึกษาบางอย่างมา วัดจึงสามารถทราบถึงการกระทำนั้นได้ว่าเกิดขึ้นแล้วหรือกำลังเกิดขึ้น เช่น การวัดการทำงานของสมอง

จรรยา สุวรรณทัต และภัทรา สุคนธาทรัพย์ (2524. อ้างในพนอ ปานชา. 2538) กล่าวว่า “พฤติกรรมคือ การกระทำหรือกิจกรรมทุกอย่างของมนุษย์ อาจเป็นการแสดงออกซึ่งเป็นที่สังเกตเห็นได้หรือที่ถูกควบคุมไม่แสดงออกมาให้เห็นได้”

ณรงค์ศักดิ์ ตะละภักย์ (2524 : 83 – 84) กล่าวถึงพฤติกรรมทั่วไปของนักเรียนวัยรุ่นว่ามี 3 ประการ คือ

1. พฤติกรรมประเภทไม่มีความสุข วัยรุ่นประเภทนี้เป็นพวกมองโลกในแง่ร้าย มีความรู้สึกไม่ไว้วางใจผู้ใหญ่ มองว่าผู้ใหญ่หน้ากั้ว ไม่กล้าเข้าใกล้ ไม่คุ้นเคยกับใครง่าย ๆ ขาดเพื่อนและด้วยความที่ไม่เข้าใกล้ใคร ห้างเหินคนอื่น ๆ จึงไม่เคยได้รับคำยกย่องในเรื่องต่างๆ ผลที่ตามมาคือ วัยรุ่นนั้นจะไม่เคยนึกชื่นชมหรือภาคภูมิใจในตนเองเลย กลายเป็นวัยรุ่นที่ไม่มีความสุข
2. ประเภทที่ไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นวัยรุ่นประเภทที่เต็มไปด้วยความหวาดกลัวเพราะไม่เคยคิดด้วยตนเอง คิดไม่เป็นเพราะความติดไม่เลยถูกพัฒนาจึงกลายเป็นคนถึงเลชอบคล้อยตาม
3. ประเภทชอบแข่งขัน เป็นวัยรุ่นที่มีความทะเยอทะยานสูง มีประวัติดูเผลอประมาทเลียดูในครอบครัวที่มีความอิจฉาริษยา เป็นพวกที่ต้องการชนะเห็นแก่ตัว หวงวิชา หลงตัวเอง จึงมีเพื่อนน้อยไม่มีใครรักจริงเพราะไม่จริงใจกับใคร

มีระ รุญเจริญ (2525. อ้างใน พนอ ปานชา. 2538 : 17) กล่าวถึง พฤติกรรมในชั้นเรียนทั้งที่เป็นของครูและเป็นของนักเรียน มี 2 ประเภท ใหญ่ๆ สรุปได้คือ พฤติกรรมที่ใช้วาจา หมายถึง พฤติกรรมที่ครูและนักเรียนแสดงออกเพื่อสื่อความหมายระหว่างกัน เช่น การใช้ภาษาพูด การถามตอบ และพฤติกรรมที่ไม่ใช่ทางวาจา หมายถึง พฤติกรรมใดๆ ที่ไม่ใช่พฤติกรรมทางวาจา เช่น การเขียน การอ่านในใจ การทำงาน อาจกล่าวได้ว่า พฤติกรรมในชั้นเรียนที่เป็นการแสดงออกโดยธรรมชาติทางร่างกาย และจิตใจของมนุษย์ทั้งที่สังเกตเห็นได้ และสังเกตเห็นไม่ได้ และพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนนั้นถ้านักเรียนผู้แสดงออก เรียกว่าพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน

พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมเป็นพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากพฤติกรรมปกติที่มนุษย์พึงแสดงออกและมักเป็นพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและอาจสร้างความเดือดร้อนรำคาญให้กับผู้อื่น

ปรีชา วิหคโต (2524 : 24 – 28) ได้สรุปผลการสำรวจปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนพบว่า ปัญหาของนักเรียนที่ปรากฏให้เห็นค่อนข้างมาก มีลักษณะ 6 ประการ คือ

1. พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียน เช่น ไม่ทำการบ้าน เกียจคร้านไม่ทำงานที่มอบหมาย ไม่สนใจในการเรียน สอบตกเสมอ

2. แสดงพฤติกรรมที่ไม่ดีและไม่เหมาะสมกับครูอาจารย์ ไม่เชื่อฟัง ก้าวร้าว
นินทา

3. พฤติกรรมก่อนวันขึ้นเรียน เช่น คุยกับเพื่อน เดินไปมาในห้องเรียน

4. ปัญหาสุขภาพ เช่น เจ็บป่วยบ่อยๆ ร่างกายพิการ

5. พฤติกรรมบุคลิกภาพ ได้แก่ เก็บตัว ซึม เหม่า ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ยาก
ตกใจง่ายหวาดกลัว

6. พฤติกรรมก้าวร้าว เช่น ก่อการทะเลาะวิวาท ทำลายสิ่งของ ก่ออาชญากรรม
พกพาอาวุธในโรงเรียน ทำผิดเกี่ยวกับทางเพศ สูบบุหรี่ เสพสิ่งเสพติด คีฬาสุรา แต่งกายไม่ถูก
ระเบียบ ลักขโมย พูดยุติ

ณัฐวัตร คุณหงส์ (2544 : 21) กล่าวถึงลักษณะพฤติกรรมเบี่ยงเบน 5 แบบ ได้แก่
พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียน พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับครูอาจารย์ พฤติกรรมเกี่ยวกับสุขภาพ
พฤติกรรมก้าวร้าวและพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมอื่นๆ ผู้วิจัยได้นำลักษณะของพฤติกรรมทั้ง 5 มา
เป็นแนวทางในการกำหนดลักษณะพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นคือ

พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียน เช่น การไปกลับโรงเรียน การเข้าชั้นเรียนตาม
ตารางเวลาเรียน การศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม การซักถามอาจารย์เมื่อมีข้อสงสัย การศึกษาค้นคว้าทำ
รายงานและส่งงาน แลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อน การทำการบ้าน การขยันทำงานที่มอบหมาย

พฤติกรรมเกี่ยวกับครูอาจารย์ เช่น ชอบครูที่เคร่งครัดระเบียบวินัย การฟังคำสั่ง
ครู การตั้งใจฟังการสอนของครู การใช้วาจาสุภาพกับครู

2.1.2 ความหมายของการเรียนรู้และวิธีการเรียน

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนนั้น ขึ้นอยู่กับวิธีการเรียนที่เหมาะสม ซึ่งมี
ผู้ให้ความหมายของการเรียนและวิธีการเรียนไว้ดังต่อไปนี้

ชาร์ล เอ็ม แครนสตัน และแมคคอร์ท บาร์เคลย์ (Charles M. Cranston and Mccort Barclay, 1985 อ้างในพนอ ปานชา, 2538 : 18) กล่าวว่าไว้สรุปได้ว่าวิธีการเรียนเป็นวิธีการตอบสนองต่อสิ่งเร้าของผู้เรียนอาจหมายถึง พฤติกรรมของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนรู้ การสอนและสัมพันธภาพกับเพื่อน

พาทริเซีย เอ็ม ออสท์โม (Patricia M. Ostmo, 1984 อ้างในพนอ ปานชา, 2538 : 18)กล่าวว่า “วิธีการเรียนหมายถึงลักษณะหรือคุณภาพของบุคคลในการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางการเรียนการสอน ซึ่งอาจจะเป็นผลให้ผลสัมฤทธิ์การเรียนของบุคคลแตกต่างกันไปได้”

แอล เอช สมิธ (L.H.Smith, 1976 อ้างในพนอ ปานชา, 2538 : 18) กล่าวว่าไว้สรุปได้ว่า วิธีการเรียนเป็นยุทธวิธีในการเรียนอย่างหนึ่ง que ผู้เรียนแต่ละคนเลือกใช้ในขณะที่กำลังเรียน เนื้อหาในหลักสูตรและมีส่วนเกี่ยวข้องกับความรู้สึกลักษณะบุคลิกภาพของนักศึกษา นอกจากนี้ยังเป็นตัวบอกรูปแบบพฤติกรรมของนักเรียนในสถานการณ์การเรียนรู้อีกด้วย

สุมานิม รุ่งเรืองธรรม (2522 อ้างในพนอ ปานชา, 2538 : 18) กล่าวว่า “การเรียนคือการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงพฤติกรรมเพื่อให้ผู้เรียนมีความเจริญงอกงามสูงสุดโดยผ่านประสบการณ์และการเรียนคือ สิ่งทีบุคคลกระทำในขณะที่เข้าเรียน

ดังนั้น การเรียนจึงหมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเพื่อให้ผู้เรียนมีความเจริญงอกงามสูงสุด และวิธีการเรียนเป็นการตอบสนองต่อสิ่งเร้าด้านการเรียนการสอนของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ การสอน ครูและกับเพื่อนๆ

ความหมายของการเรียนรู้ การเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในลักษณะก่อนข้างถาวร การเรียนรู้เป็นผลที่ได้จากการฝึกหัดและเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ตลอดชีวิต

บลูม (Bloom, 1968 อ้างในกมลรัตน์ หล้าสุวรรณ, 2528 : 126-127) ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงที่มีส่วนทำให้เกิดการเรียนรู้สามด้าน (กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ, 2528 : 126 - 127) คือ ด้านความรู้หรือความเข้าใจ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสมอง เช่น การเรียนรู้ การใช้ความคิด เป็นต้น ด้านอารมณ์หรือความรู้สึก เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับจิตใจ เช่น ความเชื่อ ความสนใจ ทศสนคติ เป็นต้น และด้านการเคลื่อนไหวของร่างกาย เป็นการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดความชำนาญ เช่น การว่ายน้ำ การวิ่ง เป็นต้น

คิมเบิล (Camble, 1978 อ้างในประสาท อิศรปริศา, 2523 : 3-4)ได้สรุปความหมายของการเรียนรู้เป็น 5 ประการ คือ

1. การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ผลที่เกิดจากการเรียนรู้เป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้ และหลังจากการเรียนรู้แล้วสามารถทำกิจกรรมนั้นได้
2. การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมค่อนข้างถาวร พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงจะไม่ใช่พฤติกรรมที่เกิดขึ้นในระยะเวลาสั้นไม่คงที่ และอาจเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา
3. การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจะค่อยเปลี่ยนไปที่ละน้อยมิได้เปลี่ยนแปลงในทันทีโดยจะเก็บสะสมในผู้เรียนเมื่อมีโอกาสสามารถนำออกมาใช้ได้
4. ผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจะได้รับประสบการณ์หรือจากการฝึกฝน
5. ประสบการณ์หรือการฝึกฝนต้องเป็นการฝึกปฏิบัติที่มาจาก การเสริมแรง การเรียนรู้จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ทุกคนต้องพยายามทำ เพื่อให้การดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างมีความสุข การเรียนรู้ของมนุษย์จะเริ่มตั้งแต่เกิดจนตาย จะเป็นการเรียนโดยการตั้งใจหรือไม่ก็ตาม หรือจะเป็นการเรียนในโรงเรียนหรือนอกโรงเรียนก็ถือว่าเป็นการเรียนรู้ทั้งสิ้น

2.1.3 องค์ประกอบของการเรียน

สิ่งที่มีอิทธิพลและมีความสำคัญต่อพฤติกรรมของผู้เรียนไว้อีกประการหนึ่ง คือ องค์ประกอบของการเรียน ที่มีผู้ให้ความคิดเห็นไว้ดังนี้

โจเซฟ เอส เรนซูลิ และลินดา เอช สมิธ (Joseph S.renzulli and Linda H. Smith. 1978 อ้างในพนอ ปานชา. 2538 : 19) ได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับวิธีการเรียน และการจัดผู้เรียนให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางการเรียน โดยแบ่งรูปแบบการเรียนเป็น 3 มิติ มิติแรก คือตัวผู้เรียนซึ่งสำคัญที่สุดในกระบวนการเรียนการสอน ครูผู้สอนควรให้ความสนใจในคุณลักษณะพื้นฐานของผู้เรียน 3 ประการ คือ ประการแรก ควรให้ความสนใจในระดับความสามารถของผู้เรียน ครูผู้สอนควรหาวิธีการหรือเครื่องมือที่เหมาะสมเพื่อวินิจฉัยความสามารถของผู้เรียนสำหรับการจัดโปรแกรมการเรียนให้เป็นแบบเฉพาะตัวหรือรายบุคคล ประการที่สอง การวิเคราะห์ความสนใจของผู้เรียน เช่น ความสนใจขณะเรียน ความสนใจพิเศษ ประการที่สาม วิธีการเรียน ครูผู้สอนต้องพิจารณาว่า ผู้เรียนแต่ละคนมีความต้องการที่จะติดตามกิจกรรมเฉพาะที่จัดให้ นั้นอย่างไรและกิจกรรมดังกล่าวส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนมากน้อยเพียงใด มิติที่สองและสาม เป็นตัวแปรทางด้านตัวผู้สอนและหลักสูตรที่ใช้ แสดงให้เห็นว่าเป็นคุณลักษณะสองอย่างที่เพิ่มขึ้นในกระบวนการเรียนรู้ที่จะต้องนำมาพิจารณาเมื่อต้องการจัดการสอนเป็นรายบุคคล คือครูจะต้องเลือกวิธีการสอนที่อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนและพิจารณาวัตถุประสงค์ที่คาดว่าผู้เรียนจะบรรลุได้ในหน่วยการเรียน โดยจัดให้ผู้เรียนได้เรียนเนื้อหาวิชาในหลักสูตรด้วยวิธีการ

สอนที่คนชอบ ผลที่ได้จะเป็นส่วนประกอบพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในกระบวนการเรียนรู้ จึงจำเป็นต้องให้มีระดับความสอดคล้องและเหมาะสมระหว่างมิติทั้งสามด้วย

ยุพิน พิพิธกุล (2529 อ้างในพนอ ปานชา. 2538 : 19) กล่าวว่า “องค์ประกอบที่จะทำให้เรียนคณิตศาสตร์ได้ดีคือ สุขภาพอนามัย สภาพแวดล้อมทั้งที่บ้านและทางโรงเรียน สถิติปัญญา ลักษณะนิสัย และวิธีการเรียน”

สัจด์ อุทรานันท์ (2525 อ้างในพนอ ปานชา. 2538 : 19) กล่าวว่า “องค์ประกอบของผู้เรียนที่มีผลต่อการเรียนรู้ ได้แก่ ความสามารถทางสติปัญญา อัตราการเรียน ลักษณะการเรียนและประสบการณ์เดิม”

สุโท เจริญสุข (2515 อ้างในพนอ ปานชา. 2538 : 19) กล่าวว่า “องค์ประกอบ การเรียนรู้ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนได้รู้หรือไม่นั้น มิใช่อยู่ที่ตัวครูและสิ่งแวดล้อมเท่านั้นแต่ยังประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ ตัวนักเรียน”

ดังนั้น องค์ประกอบการเรียนรู้ที่มีผลต่อการเรียนรู้ได้แก่ องค์ประกอบด้านส่วนตัวผู้เรียน เช่น ความสามารถทางด้านสติปัญญา ความสนใจ ลักษณะการเรียนหรือวิธีการเรียน ประสบการณ์เดิม ความสามารถในการเข้าใจสิ่งที่ครูสอน สภาพแวดล้อมทั้งที่บ้านและทางโรงเรียน และสุขภาพร่างกาย องค์ประกอบด้านครูผู้สอน และองค์ประกอบด้านหลักสูตร การวิเคราะห์องค์ประกอบเพื่อหาวิธีการเรียนของผู้เรียนจะช่วยให้ครูผู้สอนตัดสินใจเลือกวิธีสอนได้เหมาะสม กับผู้เรียน

องค์ประกอบของการเรียนรู้ การเรียนรู้ของมนุษย์จะต่างกับการเรียนรู้ของสัตว์ ทั้งนี้เพราะมนุษย์ได้พัฒนาเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ได้จากประสบการณ์ โดยนำมาปรับให้เข้ากับลักษณะของตนเองทั้งได้พัฒนาให้ดียิ่งขึ้นไป สิ่งที่มนุษย์เรียนรู้ได้คดทอดมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน และจะมีต่อไปในอนาคต

ปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ มีนักการศึกษาได้วางเป็นหลักการไว้แตกต่างกัน ดังนี้

พยอม วงศ์สารศรี (2526 : 75 - 76 อ้างในชลธิชา หลิววัน. 2536 : 29) กล่าวว่า การเรียนรู้ขึ้นอยู่กับปัจจัย 5 ด้าน คือ

1. วุฒิภาวะ เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ วุฒิภาวะของแต่ละคนจะเจริญเติบโตตามลำดับขั้นของแต่ละวัยทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา วุฒิภาวะจะบรรลุถึงขั้นสุดยอดของความเจริญเติบโตเต็มที่ในระยะเวลาใดระยะหนึ่งและ

พร้อมที่จะประกอบกิจกรรมได้ตามความเหมาะสมของวัย การเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาตินี้ไม่จัดเป็นการเรียนรู้แค่เป็นการช่วยเสริมให้เกิดการเรียนรู้

2. ความพร้อม เป็นสภาวะของบุคคลที่มีวุฒิภาวะทางกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยอาศัยประสบการณ์เดิมและความสนใจมาช่วยให้เกิดการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้ดี ความพร้อมในการทำกิจกรรมแต่ละอย่างจะแตกต่างกัน เช่น การอ่าน การคิดคำนวณ เป็นต้น ความพร้อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างรวดเร็ว การเรียนโดยการถูกบังคับในขณะที่ร่างกายไม่พร้อม ทำให้เกิดความคับข้องใจและเกิดเจตคติไม่ดีต่อการเรียนสิ่งนั้น การเรียนที่ให้ประโยชน์แก่ผู้เรียนมากที่สุดจึงเป็นช่วงที่มีความพร้อมเต็มที่

3. การฝึกฝน เป็นการกระทำซ้ำในพฤติกรรมที่ต้องการฝึกเพื่อให้เกิดการกระทำนั้นเกิดความชำนาญ การฝึกฝนช่วยให้เกิดการเรียนรู้อย่างรวดเร็ว ในการฝึกควรทำด้วยความพอเหมาะจึงเกิดประโยชน์ หากมากเกินไปอาจทำให้เกิดการเหน็ดเหนื่อยจะเกิดผลเสียมากกว่าผลดี

4. การเสริมแรง เป็นการเพิ่มพลังให้บุคคลกระทำพฤติกรรมนั้นซ้ำอีก การเสริมแรงเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับปฏิกิริยาตอบสนอง หากการกระทำใดได้รับการเสริมแรงแล้วจะมีแนวโน้มให้เกิดการกระทำนั้นซ้ำอีก

5. การถ่ายโยงการเรียนรู้ เป็นการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ขึ้น การเรียนรู้ครั้งก่อนจะส่งผลต่อการเรียนรู้ในปัจจุบัน ถ้าการเรียนรู้ครั้งก่อนช่วยให้การเรียนรู้ครั้งใหม่ดีขึ้นเรียกว่าการถ่ายโยงชนิดบวก ผู้เรียนสามารถนำความรู้ครั้งก่อนมาเชื่อมโยงกับการเรียนรู้ครั้งใหม่ทำให้เกิดการเรียนรู้รวดเร็วขึ้น

สถิต วงศ์วรรค์ (2525 อ้างใน ชลธิชา หลีจ้วน, 2536 : 31) กล่าวถึงสิ่งที่มีอิทธิพลช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากปัจจัย 3 ประการ คือ

1. ตัวผู้เรียน การเรียนรู้ขึ้นอยู่กับตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ก็ต้องมีความพร้อมทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ สิ่งที่จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่อไปนี้ คือ

1) วุฒิภาวะ ผู้เรียนแต่ละคนจะมีระดับความเจริญเติบโตในช่วงระยะใดระยะหนึ่งสูงพอที่จะเรียนรู้ได้

2) อายุ ผู้เรียนที่มีอายุมากจะมีความสามารถในการเรียนลดลง การจดจำไม่ดีเท่ากับวัยรุ่น แต่จะมีประสบการณ์ใช้เหตุผลและการควบคุมอารมณ์ดีขึ้น ความสามารถของการเรียนรู้ถึงขีดสุดเมื่ออายุ 20-25 ปี อายุ 35 ปีขึ้นไปความสามารถจะค่อยลดลง

3) เพศ ผู้เรียนเพศชายและหญิงมีความสามารถในการเรียนรู้ทัดเทียมกัน แต่มีความสนใจในสิ่งต่างๆ ไม่เหมือนกัน

4) ประสบการณ์เดิม ผู้เรียนที่มีความรู้เดิมดีช่วยให้เรียนเรื่องใหม่ได้ดี

5) ความสามารถ ผู้เรียนแต่ละคนจะเรียนรู้ได้ดีขึ้นอยู่กับความสามารถของแต่ละคน

6) ความบกพร่องทางร่างกาย ผู้เรียนที่มีหู ตา หรือประสาทสัมผัสบกพร่องจะเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้

7) การสนใจ ผู้เรียนที่ได้รับการสนใจจะช่วยให้เกิดการกระตุ้นให้มีความต้องการอยากเรียน

2. บทเรียน การจัดการเรียน โดยยึดผู้เรียนเป็นหลักช่วยให้การเรียนรู้ง่ายและสะดวกขึ้น หากจัดบทเรียนโดยยึดเนื้อหาวิชาเป็นหลักทำให้การเรียนเป็นไปไม่ได้ไม่ดี การจัดบทเรียนขึ้นอยู่กับสิ่งต่อไปนี้

1) ลักษณะของบทเรียน บทเรียนที่ง่ายและมีความหมายผู้เรียนย่อมจดจำได้ดีและเรียนได้เร็วกว่าบทเรียนที่ยากและ ไม่มีความหมาย

2) การรบกวน การทำกิจกรรมมากเกินไปหรือเรียนมากเกินไป ทำให้ไม่มีเวลาพักผ่อน จะเป็นสิ่งไปขัดขวางการเรียนรู้

3) วิธีเรียน ผู้เรียนต้องการให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องรู้วิธีการเรียนที่ถูกต้องเหมาะสมกับลักษณะนิสัยของตนเอง การเรียนจึงขึ้นอยู่กับการฝึกฝนจำนวนครั้งของการเรียน การท่องจำ การใช้ประสาทรับรู้ และการใช้เครื่องถ่อใจ เป็นต้น

องค์ประกอบที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้จะต้องประกอบด้วยปัจจัยต่างๆมาช่วยส่งเสริมให้การเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจัยที่มาเสริมการเรียนรู้เป็นได้ทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายในเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับร่างกายของผู้เรียนแต่ละคน เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการเรียนรู้โดยตรง เช่น วุฒิภาวะ ความพร้อม อารมณ์ และระบบประสาท เป็นต้น ส่วนปัจจัยภายนอกนั้นเป็นส่วนช่วยเสริมให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เช่น แรงจูงใจ การฝึกฝน การเสริมแรงและการถ่ายโยง เป็นต้น

2.1.4 ประเภทของวิธีการเรียน

วิธีการเรียน ผู้เรียนจะเรียนได้ดีนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะของแต่ละบุคคลว่ามีวิธีการเรียนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับลักษณะของคนหรือไม่ วิธีการเรียนเป็นเพียงแนวทางให้ผู้เรียนได้ยึดเป็นแบบอย่างเท่านั้น เพราะวิธีการเรียนบางวิธีอาจเหมาะกับผู้เรียนบางคนหากผู้เรียนต้องการ

ความสำเร็จในการเรียนต้องมีความมุ่งมั่นพยายามพากเพียร และมีวิธีการเรียนที่ถูกต้องจึงจะช่วยให้การเรียนรู็เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

เชอริล ริชแมน และ แอนโทนี กราชา (Sheryl Reichman and Anthony Grasha. 1975. อ้างในพนอ ปานชา. 2538 : 21) ได้ศึกษาวิธีการเรียนแล้วแบ่งวิธีการเรียนออกเป็น 6 แบบ คือ

1. แบบอิสระ ลักษณะผู้เรียนแบบนี้ชอบที่จะคิดและทำงานในเรื่องต่างๆ ด้วยตนเอง
2. แบบหลีกเลี่ยง ผู้เรียนนี้จะไม่สนใจการเรียนรู็เนื้อหาวิชาในชั้นเรียนตามแบบแผน ทักษะของผู้เรียนแบบนี้เห็นว่าห้องเรียนเป็นสิ่งที่ไม่น่าสนใจ
3. แบบร่วมมือ ผู้เรียนแบบนี้รู้สึกว่าตนสามารถเรียนรู็ได้มากที่สุด โดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้และความสามารถซึ่งกันและกัน
4. แบบพึ่งพา ลักษณะของผู้เรียนแบบนี้เป็นแบบที่แสดงความอยากเรียนรู็น้อย และจะเรียนรู็เฉพาะสิ่งที่ถูกบังคับหรือกำหนดให้เรียน
5. แบบแข่งขัน ผู้เรียนแบบนี้เรียนรู็เนื้อหาวิชาเพื่อที่จะทำคะแนนให้ได้ดีกว่าคนอื่นฯ ในชั้นเรียน
6. แบบมีส่วนร่วม ลักษณะของผู้เรียนแบบนี้ต้องการที่จะเรียนรู็เนื้อหาวิชา และชอบเข้าชั้นเรียน มีความรับผิดชอบที่จะเรียนรู็ให้มากที่สุดจากชั้นเรียน

ในการเรียนนั้นสิ่งหนึ่งที่จะมีส่วนช่วยให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียน คือ พฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกมาในระหว่างการเรียนการสอน เพราะจะทำให้ครูได้ทราบว่านักเรียนเข้าใจบทเรียนที่ครูสอนมากน้อยเพียงใด จากนั้นครูจะทำการปรับปรุงการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนเข้าใจมากยิ่งขึ้น ดังที่ วอเตอร์เฮาส์ (Waterhouse. 1983 อ้างในพนอ ปานชา. 2538 : 3) กล่าวไว้พอสรุปได้ว่า พฤติกรรมของนักเรียนในห้องเรียนเป็นสาเหตุสำคัญเกี่ยวกับผลการเรียนที่ครูและทุกคนควรพิจารณา ซึ่งสอดคล้องกับที่ แมดดอกซ์ (Maddox. 1965 อ้างในพนอ ปานชา. 2538 : 3) ได้เสนอไว้ว่า “พฤติกรรมที่แสดงออกมานี้จะช่วยให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียน”

แมดดอกซ์ (Maddox. 1965 อ้างใน พนอ ปานชา. 2538 : 4) กล่าวไว้สรุปว่า พฤติกรรมการเรียนหรือวิธีการเรียนที่มีประสิทธิภาพนั้นเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียน กล่าวคือ นักเรียนที่เรียนดีนั้นไม่จำเป็นต้องเป็นคนที่มีสติปัญญาฉลาดเฉลียวมาก แต่ต้องเป็นคนที่รู้จักใช้เวลา ต้องรู้จักวิธีเรียน วิธีทำงานให้ได้ผลดี

สุชา อินทร์เอม (2525. อ้างใน ชลธิชา หลิ่งวัน. 2536 : 34) กล่าวถึงการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับลักษณะสำคัญ 7 ประการ คือ ความพร้อมจะเกี่ยวข้องกับบุคลิกภาวะความสามารถและประสบการณ์เดิม การจงใจเป็นตัวช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ความสนใจช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้รวดเร็ว การทำซ้ำเป็นการทำกิจกรรมที่เรียนรู้แล้วซ้ำอีกเพื่อให้เกิดความชำนาญ การถ่ายโยงเป็นการนำความรู้เดิมหรือประสบการณ์เดิมมาใช้กับบทเรียนใหม่ ความสามารถผู้เรียนที่มีความสามารถดีย่อมเรียนรู้ได้เร็วและสุขภาพจิต การมีสุขภาพที่ดีช่วยให้การเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ชม ภูมิภาค (2523 อ้างใน ชลธิชา หลิ่งวัน. 2536 : 34) กล่าวถึง วิธีศึกษาที่ช่วยให้เกิดความจำมี 8 ประการ คือ

1. ต้องมีความตั้งใจที่จะศึกษาให้สำเร็จ เป็นการกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนไว้แน่นอน การตั้งใจจริงช่วยให้การเรียนดำเนินไปด้วยดีสามารถจดจำในสิ่งที่เรียนดีขึ้น
2. มีความสนใจในวิชาที่เรียนอย่างใกล้ชิด พยายามทำความเข้าใจบทเรียนให้ถ่องแท้อย่างเข้าใจ การเรียนก็จะบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้
3. พยายามสังเกตหรือจดจำลักษณะเด่นของเนื้อหา เพื่อนำจุดเด่นมาเป็นหลักในการจดจำ การจำอย่างมีหลักเกณฑ์ จะจำได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น
4. การนำประสบการณ์เดิมมาเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจำ
5. การนำจังหวะมาใช้ในการจำโดยการท่องเป็นทำนองคำร้องหรือจังหวะเพลงจะช่วยให้จำบทเรียนง่ายขึ้น
4. การแบ่งเนื้อหาเป็นตอนความเหมาะสม ช่วยประหยัดเวลาในการดูหนังสือได้มาก
5. การทบทวนสิ่งที่เรียนไปแล้ว โดยการบันทึกหรือการระลึกถึงสิ่งนั้นหลังจากเรียนจบแต่ละตอนแล้ว การทบทวนบ่อยๆ ช่วยให้จำได้แม่นยำและคงทนยิ่งขึ้น
8. กำหนดเวลาพักหลังจากเรียนไปแล้วระยะหนึ่ง เพื่อให้สมองได้มีโอกาสพักผ่อนหรือกำหนดเวลาพักไว้ก่อนเปลี่ยนไปเรียนวิชาอื่น เป็นการผ่อนคลายความเครียดทำให้สมองพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ต่อไป

สุโท เจริญสุข (2515 อ้างในชลธิชา หลิ่งวัน. 2536 : 35) กล่าวถึงหลักการเรียนเก่งไว้ 5 ประการ คือ

1. มุ่งทำกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมาย ได้แก่ กำหนดจุดหมายแน่นอนในการเรียน กำหนดรายละเอียดหรือแผนการเรียนที่ปฏิบัติได้จริง และกระทำตามแผนที่กำหนดไว้
2. ให้ความสนใจในเรื่องที่ต้องการเรียน ได้แก่ การทำสิ่งที่รู้ใหม่ให้สัมพันธ์กับความรู้เดิม ทำความเข้าใจเรื่องที่เรียนให้แจ่มแจ้งด้วยตนเอง แสวงหาความรู้ทุกครั้งที่มีโอกาสมีใจมุ่งมั่นในการเรียนอย่างจริงจัง หาวิธีการที่เหมาะสมกับการเรียน ตั้งใจฟังการสอนอย่างแท้จริง ร่วมแสดงความคิดเห็นและอภิปรายขณะเรียน และนำความรู้ที่ได้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน
3. ต้องมีความพร้อมและความตั้งใจในการเรียน ได้แก่ เตรียมอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนไว้ล่วงหน้า ฝึกการทำงานให้เป็นนิสัย ทำตัวให้เข้ากับครูผู้สอนได้ดี และขจัดความกังวลใจขณะที่ยืนบทเรียนใหม่
4. จัดสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสม ได้แก่ จัดสถานที่ให้มีแสงสว่างเพียงพอมีการถ่ายเทอากาศที่ดี ทำใจให้มีความรู้สึกที่ดีในขณะที่เรียน และมีความสนใจในวิชาที่กำลังเรียน
5. กำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนที่แน่นอน ได้แก่ จัดทำตารางเรียนให้เหมาะสมกับลักษณะวิชา ปฏิบัติตามตารางการเรียนที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด ให้ความสำคัญในวิชาที่เรียน และกำหนดการเรียนตามความสำคัญของแต่ละวิชา

จากการแบ่งประเภทของวิธีการเรียนหรือพฤติกรรมการเรียนดังกล่าวข้างต้นวิธีการเรียนของผู้เรียนแต่ละคนจะมีแบบแผนเป็นของตนเอง เมื่อผู้เรียนอยู่ในสถานการณ์การเรียนที่เหมาะสมกับวิธีการเรียนที่ตนเลือกก็จะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้เร็วขึ้น และมีความสนุกสนานซึ่งอาจส่งผลไปสู่ผลสัมฤทธิ์การเรียนของผู้เรียนได้

2.1.5 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาพฤติกรรมการเรียน

พฤติกรรมเรียนแม้จะเกิดจากบุคคลสองกลุ่มแต่ถือได้ว่า เป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่องกัน ดังนั้นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาพฤติกรรมเรียนของนักเรียนนั้น (ปรีชา คัมภีร์ปกรณ. 2536 : 22 อ้างในพนอ ปานชา. 2538 : 22) กล่าวถึง 3 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนา พฤติกรรมเรียนของนักเรียน ได้แก่ พฤติกรรมเรียนรู้อของครู ซึ่งถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องโดยตรง กับพฤติกรรมเรียนของนักเรียน ถ้าหากเปรียบพฤติกรรมสอนของครูเป็นปฏิกิริยาแล้ว พฤติกรรมเรียนของนักเรียนก็คือปฏิกิริยานั่นเอง กล่าวคือ เมื่อครูมีพฤติกรรมสอนอย่างไร นักเรียนจะพัฒนาพฤติกรรมของตนให้สอดคล้องกับพฤติกรรมสอนของครู ดังนั้นการที่นักเรียนมีความรู้ ความสามารถหรือพฤติกรรมที่แสดงออกอย่างไรมัน ครู

ต้องเข้าใจว่าไม่ได้มาจากนักเรียนโดยตรงทั้งหมด ส่วนหนึ่งจะเป็นผลมาจากพฤติกรรมการสอนของครูด้วยองค์ประกอบความพร้อมของผู้เรียน ความพร้อมหรือธรรมชาติของผู้เรียนรวมทั้ง วุฒิภาวะของผู้เรียน พื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียนหรืออื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน องค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมได้แก่ สถานที่ อุปกรณ์การเรียนการสอน เพื่อนร่วมชั้น สิ่งเหล่านี้ย่อมเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของผู้เรียน นอกจากนั้นได้มีผู้กล่าวถึง พฤติกรรมการเรียนดังนี้

ซามูเอล สมิธ (Samuel Smith, 1970 อ้างในพนอ ปานชา, 2538 : 24) ได้เสนอแนะวิธีการจัดระบบการเรียนให้มีประสิทธิภาพคือ กำหนดตารางเวลาในการเรียนและบังคับตนเองให้ปฏิบัติตามตารางนั้นจัดสถานที่ทำงานให้เหมาะสม ตั้งสมาธิให้แน่วแน่ปราศจากสิ่งรบกวนและทำงานที่ได้รับมอบหมายในแต่ละวันให้สำเร็จ นอกจากนี้ยังได้เสนอแนะวิธีการเรียนที่ดีโดยปรับปรุงด้านต่างๆ ดังนี้ การอ่านต้องอ่านให้เร็ว เพื่อช่วยให้อ่านเนื้อเรื่อง ได้มากกว่าหรือทบทวนข้อความเดิมหลายๆ ครั้งในเวลาจำกัดและต้องเข้าใจเนื้อหาที่อ่าน โดยจับใจความของเรื่องนั้นให้ได้ การขีดเส้นใต้เพื่อนำจุดสำคัญจะได้จำหรือเห็น ได้ชัดเจน การจดบันทึกส่วนสำคัญที่ได้อ่านหรือรับฟังจะช่วยให้จำ ต้องทบทวนเรื่องที่เรียนแล้วเพื่อคงความรอบรู้นั้น เมื่อไม่เข้าใจเรื่องใดต้องศึกษาให้เข้าใจหรือศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเรื่องต่างๆ และใช้เครื่องมือช่วยในการเรียนจะทำให้เข้าใจบทเรียนได้ดีขึ้น

ทิม วอลเทอร์ และ อัล ไชเบิร์ต (Tim Walter and AL Siebert, 1976, อ้างในพนอ ปานชา, 2538 : 24) กล่าวถึงวิธีการทำให้เรียนง่ายขึ้นสรุปได้ดังนี้ ทำตารางเวลาการทำตารางที่มีประสิทธิภาพจะต้องทำขึ้นอย่างสมเหตุสมผลและสามารถปฏิบัติได้ ควรจัดเวลาช่วงที่มีการรบกวนน้อยที่สุดให้แก่วิชาที่มีเนื้อหายากแก่การเข้าใจ ตารางเวลาสามารถเป็นตัวเสริมพลังได้เป็นอย่างดี ทำให้ผู้เรียนสามารถเตรียมตัวเพื่อศึกษาหรือทำกิจกรรมอื่นๆ ด้วยความกระตือรือร้นพยายามจัดสิ่งที่มีรบกวนสมาธิขณะศึกษาทั้งสมาธิทางคา สมาธิทางหู ขณะเรียนไม่ควรทำให้ผู้สอนรู้สึกที่ผู้เรียนกำลังจับผิด กล่าวคือ ถ้าหากผู้สอนไม่ได้เตรียมที่จะตอบคำถาม ควรจะเลิกถาม รอจนถึงเวลาที่เหมาะสมจึงจะถาม การจดคำบรรยายควรจดสิ่งที่ผู้สอนพูดลงในสมุดจะป้องกันการลืมและยังช่วยให้เป็นผู้ฟังที่ดีด้วย กระดาษที่ใช้จดควรเป็นกระดาษแผ่นใหญ่ไม่ควรจดหลายๆ วิชาในหน้าเดียวกัน มีวันที่กำกับลงบนคำบรรยาย และจดเป็นประโยคหรือวลีไม่ควรจดเป็นคำๆ

ก่อน สวัสดิทพณิชย์ (2505, อ้างในพนอ ปานชา, 2538 : 22) กล่าวว่าวิธีการเรียนที่ดีนั้นเป็นสิ่งที่ปฏิบัติตามได้ยากในตอนต้น แต่ถ้าปฏิบัติติดต่อกันเป็นเวลาพอสมควรแล้ววิธีการเรียนนั้นจะคิดเป็นนิสัยประจำตัว ดังนั้นวิธีการเรียนที่ดีได้แก่ แบ่งเวลาสำหรับศึกษาไว้ให้เป็นสัดส่วน เมื่อถึงเวลาเรียนก็เรียนอย่างตั้งอกตั้งใจ พยายามรักษาเวลาและทำตามตารางเวลาที่กำหนดไว้ให้ได้ทุก

ครั้ง หาสถานที่ที่จะศึกษาให้เหมาะ บังคับให้แน่นแต่การเรียนและทำงานต้องทำให้เสร็จ กำหนดงานประจำวันไว้และให้เหมาะสมกับความสามารถ

ขุนทรี่ พิริยกิจ (2527. อ้างในพนอ ปานชา. 2538 : 23) กล่าวว่า การปฏิบัติตนขณะเรียนในห้องเรียนควรปฏิบัติตนตามหลักหัวใจนักปราชญ์ดังนี้คือ สุ แปลว่า ฟัง ต้องฟังด้วยอาการตื่นตัวอยู่เสมอ จิ (จินต) แปลว่า คิด เมื่อฟังคำอธิบายของครูก็นำมาคิดใคร่ครวญหาเหตุผลพร้อมทั้งจดพร้อมกันไปในชั่วโมง ปุ (บุญา) แปลว่า ได้ถามเมื่อใคร่ครวญแล้วหากสงสัยต้องขจัดข้อสงสัยให้ได้จึงจะได้ข้อเท็จจริง ลิ (ลิขิต) แปลว่า จด หลังจากคิดใคร่ครวญแยกแยะเนื้อหาแล้วให้จดแบบย่อไว้ ส่วนการปฏิบัติตนนอกห้องเรียนควรทำตารางเรียนสำหรับตนเองเลือกสถานที่คูหนังสือและแสงสว่างที่ใช้คูหนังสือควรสว่างพอ

เสรี เกียรติบรรลือ (2529. อ้างในพนอ ปานชา. 2538 : 23) ได้เสนอแนวทางในการสร้างความสามารถในการเรียนรู้ไว้ 6 ประการคือรู้เรื่องที่ต้องการเรียนรู้ให้ครอบคลุมองค์ประกอบต่างๆ เป็นภาพรวมของเรื่องทั้งหมด เรื่องที่มีเนื้อหาสาระซับซ้อน การอ่านอย่างช้าๆ จะทำให้เข้าใจและจดจำได้ดี หรืออาจจะใช้วิธีการอ่านออกเสียงเบาๆ จะทำให้จดจำได้ดีขึ้น พยายามหาวิธีการหรือเทคนิคต่างๆ ช่วยความจำหรือจัดแยกข้อมูลนั้นออกเป็นประเภทเป็นกลุ่มตามความหมายเดียวกันก็ช่วยให้จำง่ายขึ้น และหาแบบฉบับในการเรียนรู้ของตนเอง

สรุปได้ว่า องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน ได้แก่ พฤติกรรมของครู ความพร้อมของผู้เรียน และสภาพแวดล้อม วิธีการเรียนที่มีประสิทธิภาพ ผู้เรียนควรทำตารางสำหรับศึกษาของตนเองทบทวนบทเรียนอย่างสม่ำเสมอศึกษาเพิ่มเติมหาสถานที่ศึกษาให้เหมาะ มีแสงสว่างพอเพียง งานที่ได้รับมอบหมายต้องทำให้สำเร็จขณะอยู่ในห้องเรียนต้องตั้งใจฟังครูอธิบายแล้วคิดหาเหตุผลตาม ไม่เข้าใจบทเรียนจะต้องได้ถามแล้วฉบับที่ก๊อสำหรับตนเองไว้ วิธีการเรียนดังกล่าวเมื่อนำมาผสมผสานกับเทคนิควิธีเฉพาะของแต่ละบุคคลจะช่วยให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จได้รวดเร็วขึ้นและจะก่อให้เกิดผลดียิ่งขึ้น

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู

ครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่มีความสำคัญต่อชีวิตของเด็ก ในการสร้างลักษณะนิสัยหรือบุคลิกภาพของเด็ก การอบรมเลี้ยงดู การตั้งสอน ตลอดจนความเชื่อ เจตคติของบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือญาติผู้ใหญ่ในครอบครัว มีผลต่อพฤติกรรมและพัฒนาการของเด็กใน

ทุกๆ ด้าน (กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ. 2527 :133) และในแต่ละครอบครัว แต่ละสังคมจึงแตกต่างกัน (ศิริพรรณ เหมรังคะ. 2543 : 17)

ละม้ายมาศ ทรทัตต์ และจรรยา สุวรรณทัต (2510 : 1) กล่าวว่า บุคลิกภาพโดยส่วนรวมของบุคคลนั้น ส่วนใหญ่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการอบรมเลี้ยงดูทางบ้าน และประสบการณ์ต่างๆ ที่บุคคลได้รับตั้งแต่วัยทารก และวัยเด็ก แม้เจริญวัยขึ้น บุคคลนั้นจะมีประสบการณ์เพิ่มขึ้นอีกมาก แต่ประสบการณ์เหล่านี้ไม่มีอิทธิพลซึ่งไปถึงประสบการณ์เดิมที่เป็นรากฐานที่สะสมมาตั้งแต่วัยเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของไมเออร์ (Maier. 1969 : 175 - 176) ย่างในวิชาวินัยมูลสถาน. 2523 : 10) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูว่าการอบรมของพ่อแม่มีอิทธิพลสำคัญยิ่งต่อชีวิตของเด็ก พ่อแม่จะเป็นตัวแทนสังคมที่ดีในการช่วยเหลือเด็กให้เรียนรู้ประสบการณ์ต่างๆ

นักจิตวิทยาพัฒนาการมีความเชื่อว่า วิธีที่เด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดูตั้งแต่วัยทารกเป็นปัจจัยร่วมกับลักษณะทางสรีระของเด็ก ในอันที่จะปลูกฝังให้เด็กมีลักษณะนิสัยและบุคลิกภาพต่างๆ กัน (ทิพวรรณ กิตติวิบูลย์. 2522 : 24) เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูด้วยความรักความอบอุ่น จะมีความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถปรับตัวและสร้างสัมพันธภาพกับคนอื่น ๆ ได้ ดังนั้น การอบรมเลี้ยงดูจึงมีความสำคัญมาก บทบาทของพ่อแม่ที่มีต่อลูก คือ การให้ความรัก ความอบอุ่น การเอาใจใส่ตั้งแต่แรกเกิด ช่วยให้ลูกเติบโตทางกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม อย่างดีที่สุด จัดประสบการณ์สิ่งแวดล้อมที่ดี ช่วยพัฒนาด้านสติปัญญาให้กับลูก เพื่อให้ลูกมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ และอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

โรเจอร์ (Rogers. 1972 : 117) ย่างใน มลลิสา ตันศิริสมิ. 2541 : 15) ได้แบ่งประเภทการอบรมเลี้ยงดูที่มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพและพฤติกรรมของบุคคลออกเป็น 3 แบบ คือ

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (Democracy) หมายถึง วิธีการปฏิบัติของพ่อแม่หรือผู้ปกครอง ที่ทำให้เด็กมีความรู้สึกว่าตนเองได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม ไม่คานใจหรือเข้มงวดเกินไป พ่อแม่ให้ความรักความอบอุ่น มีเหตุผล ยอมรับความสามารถและความคิดเห็นของเด็กเปิดโอกาสให้เด็กได้มีส่วนร่วมรู้ในกิจกรรมบางอย่าง ส่งเสริมให้เด็กมีอิสระในการตัดสินใจ และแก้ปัญหาด้วยตนเอง มีความเป็นตัวของตัวเอง และให้ความร่วมมือกับเด็กตามโอกาสเหมาะสม

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครองมากเกินไป (Over Protection) หมายถึง วิธีการปฏิบัติของพ่อแม่หรือผู้ปกครอง ที่ทำให้เด็กมีความรู้สึกว่าตนเองไม่ได้รับอิสระเท่าที่ควร ไม่กล้าทำในสิ่งที่ตนเองต้องการ หรือทำอะไรด้วยตนเอง ต้องปฏิบัติตามระเบียบวินัยที่พ่อแม่กำหนดไว้

ถูกควบคุมและอยู่ในสายตาหรือคุ้มครองป้องกัน ให้ความช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา ไม่มีความเป็นตัวของตัวเอง และมีความรู้สึกว่าคุณเองเป็นเด็กอยู่เสมอ

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย (Rejection) หรือการทอดทิ้ง หมายถึงวิธีการปฏิบัติของพ่อแม่หรือผู้ปกครอง ที่ทำให้เด็กรู้สึกว่าตนเองถูกเกลียดชัง ไม่ได้รับการเอาใจใส่ สนับสนุนหรือแนะนำช่วยเหลือเท่าที่ควร มักใช้วิธีวิจารณ์คำหยาบ หรือลงโทษที่รุนแรง และปราศจากเหตุผลไม่ให้ความสนิทสนมเป็นกันเอง และปล่อยปละละเลยความเป็นอยู่

สแตนส์ และมิทเชลล์ (Staines and Mitchell. 1975 อ้างในอังฉรา สุขารมณ และคณะ. 2528 : 11) ได้แบ่งการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 4 แบบ คือ

1. แบบปล่อยตามสบาย การเลี้ยงดูแบบนี้พ่อแม่ให้อิสระไม่กวดขัน ไม่บังคับ และไม่อบรมเด็ก ปล่อยให้เด็กตัดสินใจเลือกสิ่งที่เขาคิดว่าดีที่สุดสำหรับตัวเอง

2. ต้องการให้คำแนะนำในบางครั้งบางคราว การอบรมเลี้ยงดูแบบนี้ มักพบในพ่อแม่ที่ได้รับการบีบบังคับทางเศรษฐกิจ ต้องการใช้เวลาทำมาหากินจนไม่มีเวลาอบรมเลี้ยงดูลูก

3. แบบใช้อำนาจ เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่ใช้อำนาจกับลูก แต่ก็ทราบว่ามีสิ่งใดควรละเว้น สิ่งใดควรอบรมสั่งสอน พ่อแม่รู้ว่าลูกกำลังเติบโต ควรจะอบรมสั่งสอนให้ลูกทำอะไรบ้างแล้วพ่อแม่ก็อบรมสั่งสอนในเรื่องนั้นๆและจะต้องประพฤติปฏิบัติไปตามที่พ่อแม่ได้อบรมสั่งสอนไว้หากไม่ทำตามก็จะถูกลงโทษได้

4. แบบพัฒนาทางจิตใจ การเลี้ยงดูเด็กแบบนี้ เป็นการเลี้ยงดูที่พ่อแม่รู้ถึงอารมณ์ความรู้สึก และความผูกพันระหว่างพ่อแม่กับลูกที่อยู่ในวัยเติบโต พ่อแม่จะให้คำแนะนำอบรมที่ดีแก่ลูก โดยพ่อแม่ยอมรับและเชื่อถือในการปรับปรุงตนเองของลูก พ่อแม่จะเป็นผู้วางระเบียบและกฎเกณฑ์ให้ลูกปฏิบัติ และคอยควบคุมให้ลูกปฏิบัติตาม

บุญสวย เชิดเกียรติกุล (2525 : 10 - 12) ศึกษาการอบรมเลี้ยงดูเด็กผิวดำ กล่าวถึงการอบรมเลี้ยงดูเด็กว่ามีอยู่ 3 แบบ คือ

1. แบบตามใจ คือ พ่อแม่ที่เอาอกเอาใจลูกตลอดเวลา ไม่ขัดใจลูก และยอมตามลูกทุกอย่าง

2. แบบทอดทิ้ง คือพ่อแม่ที่ไม่แสดงความห่วงใยหรือสนใจลูกเลยไม่ว่าลูกจะเจ็บไข้ไม่ให้คำแนะนำ พ่อแม่พวกนี้มักลำเอียงในการรักลูก บางครั้งก็ลงโทษอย่างรุนแรงโดยไม่มีเหตุผล

3. แบบบังคับเข้มงวด คือ พ่อแม่ที่บังคับให้ลูกทำตามที่ตนเองกำหนดไว้ทุกอย่างจะวางกฎเกณฑ์ให้เด็กทำตามโดยไม่คำนึงถึงธรรมชาติของเด็ก เมื่อเด็กทำผิดไปจากที่ตนกำหนด ก็

จะลงโทษและบางครั้งก็จะลงโทษโดยวิธีแปลกๆ

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเทัญแห ประจันปัจฉิม (2520) ศึกษาความสัมพันธ์ของการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบต่างๆ พบวิธีการเลี้ยงดู 4 มิติที่มีความสัมพันธ์กันและในระยะต่อมา ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2528 : 344) ได้ศึกษาปัจจัยทางจิตวิทยาในวัย ที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงดูเด็กของมารดาไทย ได้ผนวกการเลี้ยงดูมิติที่ 5 เข้ากับการเลี้ยงดูเด็กไทยเป็นวิธีการอบรมเลี้ยงดูใน 5 มิติ ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนุก แบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ แบบลงโทษทางจิตมากกว่าทางกาย แบบควบคุม และแบบให้พึ่งตนเองเร็ว มีรายละเอียดดังนี้

การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน หมายความว่า การที่พ่อแม่รายงานว่า ในการปฏิบัติต่อลูกของตนได้แสดงความรักใคร่ เอาใจใส่ สนใจทุกข์สุขลูกของตนมากเพียงใด มีความใกล้ชิดกับลูก โดยตนได้กระทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับลูกมากน้อยเพียงไร นอกจากนั้นยังเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ การสนับสนุนช่วยเหลือและการให้ความสำคัญแก่ลูกด้วย การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมากนี้ เป็นการให้ในสิ่งที่ลูกต้องการทั้งสิ้น ฉะนั้น พ่อแม่ที่เลี้ยงลูกด้วยวิธีนี้ จึงเป็นผู้ที่ถูกรัก และลูกเห็นความสำคัญของพ่อแม่ ซึ่งจะทำให้ลูกยอมรับการอบรมสั่งสอนต่างๆ ของพ่อแม่ได้โดยง่ายและยอมรับพ่อแม่เป็นแบบอย่างโดยไม่รู้ตัว

การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล หมายความว่า การที่พ่อแม่ ได้อธิบายเหตุผลให้แก่ลูกในขณะที่มีการส่งเสริมหรือขัดขวางการกระทำของลูกหรือลงโทษลูก มากกว่าที่จะปฏิบัติต่อลูกตามอารมณ์ของตน

การอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิตมากกว่าทางกาย การลงโทษเมื่อเด็กทำผิดนี้ เป็นสิ่งที่นักจิตวิทยาได้ศึกษามาก โดยการวิจัยเรื่องแรกๆ ทางด้านการอบรมเลี้ยงดูที่เกี่ยวข้องกับจิตใจและพฤติกรรมเด็ก ได้เน้นความสำคัญของวิธีการที่พ่อแม่ใช้ลงโทษเด็กเป็นอันดับแรก การลงโทษทางกายเป็นการลงโทษที่พ่อแม่ใช้การตี ส่วนการลงโทษทางจิตคือ การลงโทษที่พ่อแม่จะต้องหลีกเลี่ยงการตีแต่จะใช้การว่ากล่าว การขู่ว่าจะไม่รัก หรือใช้การคัดสิทธิต่างๆ หรือดัดคำขมเป็นต้น

การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม การควบคุมมากหมายถึง การออกคำสั่งให้เด็กทำตามแล้วผู้ใหญ่คอยตรวจตราใกล้ชิดว่า เด็กทำตามที่ตนต้องการหรือไม่ถ้าไม่ทำตามก็จะลงโทษเด็ก ส่วนการควบคุมน้อย หมายถึง การปล่อยให้เด็กรู้จักคิดตัดสินใจเองว่า ควรทำหรือไม่ควรทำสิ่งใด และเปิดโอกาสให้เด็กเป็นตัวของตัวเองบ้าง

การอบรมเลี้ยงดูแบบให้พึ่งตนเองเร็ว หมายถึง การเปิดโอกาสให้เด็กได้ทำกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวันด้วยตนเอง ภายใต้การแนะนำ และการฝึกฝนจากพ่อแม่ หรือผู้เลี้ยงดูอื่นๆ ซึ่งอาจจะทำให้เด็กช่วยตนเองได้เร็ว และไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่นมากและนานเกินไป

จากแนวคิดการอบรมเลี้ยงดูเด็กหลายวิธีที่กล่าวมาทั้งหมด ผู้วิจัยได้เลือกวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่น่าจะเหมาะสมสำหรับการศึกษาพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา 2 วิธี เป็นตัวแปรในการศึกษาการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูควบคุมน้อยมากกว่าควบคุมมาก และการอบรมเลี้ยงดูแบบให้พึ่งตนเองเร็ว

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะทางจิต

ทฤษฎีทางพฤติกรรมศาสตร์ เป็นทฤษฎีที่แสดงถึงสาเหตุต่างๆ ทางจิตใจที่ส่งผลให้มนุษย์มีพฤติกรรมต่างๆ เช่น ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ กล่าวว่า พฤติกรรมมนุษย์เกิดจากพลังชีวิตในตัวได้แก่ พลังอิด อีโก้และซูเปอร์อีโก้ ที่กระตุ้นให้มนุษย์เกิดพฤติกรรม หรือทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคมตามขั้นคอนของเอริกสัน กล่าวว่า ลักษณะสัมพันธ์ภาพที่บุคคลมีกับกลุ่มบุคคลต่างๆ และข้อขัดแย้งทางสังคมจิตวิทยาที่เกิดจากความสัมพันธ์นั้นๆ เป็นตัวกระตุ้นให้มนุษย์มีพฤติกรรม หรือทฤษฎีลำดับขั้นของความต้องการของมาสโลว์ กล่าวว่า พฤติกรรมมนุษย์ถูกเร่งให้กระทำโดยกลุ่มของความต้องการเป็นลำดับขั้น โดยเริ่มจากความต้องการพื้นฐานในระดับต่ำสู่ความต้องการในลำดับที่สูงขึ้นเป็นต้น

ทฤษฎีทางพฤติกรรมศาสตร์ต่างๆ ที่กล่าวมาเป็นของชาวตะวันตกที่พยายามอธิบายสาเหตุของการเกิดพฤติกรรมของมนุษย์ อย่างไรก็ตามสำหรับสังคมไทย ดวงเดือน พันธุมนาวิน ได้ทดสอบทฤษฎีทางพฤติกรรมสำหรับคนไทย โดยใช้ผลการวิจัยทางจิตวิทยาและพฤติกรรมศาสตร์ นับร้อยเรื่อง รวบรวมเป็นทฤษฎีที่อธิบายพฤติกรรมของคนไทย คือ ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม

ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม แสดงถึง สาเหตุของพฤติกรรมของคนเก่งและคนดี โดยกล่าวถึง ส่วนต่างๆ ของทฤษฎีซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนของดอกและผลไม้มือของต้นไม้ ส่วนลำต้นและส่วนที่เป็นราก ดังมีรายละเอียดที่จะกล่าวต่อไป (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2539 : 2-4)

ส่วนประกอบของต้นไม้จริยธรรม

ส่วนที่ 1 ส่วนที่เป็นดอกและผลไม้มือบนต้น : แสดงถึงพฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์ เช่น กรรมของคนดีและคนเก่ง การละเว้นความชั่ว การกระทำความดี พฤติกรรมการขยันทำงาน การทำงานเพื่อส่วนรวม การรักษาสีงแวดล้อม การประหยัดพลังงาน การรักษาสุขภาพ การรักษา

ระเบียบวินัย ฯลฯ ในส่วนแรกนี้เป็นพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศและพฤติกรรมการทำงานในอาชีพอย่างขยันขันแข็ง ผลที่ออกมาเป็นพฤติกรรมต่างๆที่น่าปรารถนา

ส่วนที่ 2 เป็นส่วนของลำดับ แสดงถึงสาเหตุทางจิตใจของการเกิดพฤติกรรม ประกอบด้วย จิตลักษณะ 5 ด้าน คือ

1. การมีเหตุผลเชิงจริยธรรม
2. การมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเอง
3. ความเชื่ออำนาจในตนเอง
4. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
5. ทักษะดี คุณธรรมและค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมนั้นๆ

ถ้าต้องการที่จะอธิบาย ทำนาย และพัฒนาพฤติกรรมชนิดใด จะต้องใช้ลักษณะจิต บางด้านหรือทั้ง 5 ด้านนี้ ประกอบกันจะได้ผลดีที่สุด

ส่วนที่ 3 เป็นส่วนของรากของต้นไม้ แสดงถึงจิตลักษณะที่สามารถใช้เป็นเหตุของการพัฒนาจิตลักษณะ 5 ด้าน ในส่วนของลำดับ ประกอบด้วย

1. สติปัญญา
2. ประสบการณ์ทางสังคม
3. สุขภาพจิต

กล่าวโดยสรุปคือ บุคคลต้องมีลักษณะพื้นฐานจิตใจ 3 ด้าน ในปริมาณสูงเหมาะสมกับอายุ จึงจะมีความพร้อมที่จะพัฒนาจิตลักษณะทั้ง 5 ด้าน ที่ลำดับของต้นไม้ ซึ่งจะมีการพัฒนาไปเองโดยอัตโนมัติ ถ้าบุคคลนั้นมีความพร้อมทางจิตใจ 3 ด้าน ดังกล่าวและอยู่ในสภาพแวดล้อมทางบ้าน ทางโรงเรียนและทางสังคมที่เหมาะสม

จิตลักษณะทั้ง 8 ด้าน ที่ประกอบเป็นรากและลำดับของต้นไม้จริยธรรม มีลักษณะและรายละเอียด ดังนี้ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2539 : 124)

1. การมีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูง คือ การเป็นคนที่จะเห็นแก่ส่วนรวมมากกว่าที่จะเห็นแก่ตัวหรือพวกพ้อง
2. มีการมุ่งอนาคตและควบคุมตนเอง คือ การเป็นคนที่สามารถคาดการณ์ไกล และรู้จักบังคับตนเองให้อดได้รอได้
3. ความเชื่ออำนาจในตน คือ การเป็นคนเชื่อว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว สิ่งที่เกิดขึ้นกับคนเป็นผลจากการกระทำของตน

4. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง คือ มีความวิริยะอุตสาหะ ฝ่าฟันอุปสรรคจนเกิดความ
สำเร็จตามเป้าหมาย

5. ทักษะคิด คุณธรรมและค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมนั้น และสถานการณ์
ที่จากกระทำนั้น เช่น มีทัศนคติที่ดี มีค่านิยมที่ดีต่อการรักษาระเบียบวินัย เป็นต้น

6. มีสติปัญญา มีความเฉลียวฉลาด

7. มีประสบการณ์ทางสังคมสูง รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเราเข้าใจจิตใจของผู้อื่น

8. มีสุขภาพจิตดี มีความวิตกกังวลน้อยหรือในปริมาณเหมาะสมกับเหตุการณ์

ทฤษฎีค่านิยมวิริยะธรรม ที่กล่าวมาโดยสรุปแสดงถึง ปัจจัยทางจิตใจลักษณะต่างๆ
ที่มีอิทธิพลต่อการมีพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งในการศึกษาพฤติกรรมกรรมการเรียนของนักเรียนใน
โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตจังหวัดสมุทรปราการนี้ ผู้วิจัยได้เลือกตัวแปรเกี่ยวกับลักษณะทางจิตใจที่น่า
จะเกี่ยวข้องกับการเรียนของนักเรียนได้ค่าน้อยเพียงใด 2 ลักษณะ คือ การมุ่งอนาคต และแรง
จูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

2.3.1 แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะมุ่งอนาคต

2.3.1.1 ความหมายของลักษณะมุ่งอนาคต

คำว่า "ลักษณะมุ่งอนาคต" ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ต่างๆ กัน ดังนี้

มิสเชล (Mischel, 1974 อ้างในวุฒิพงษ์ ทองก้อน, 2540 : 7) ให้ความหมาย
ลักษณะมุ่งอนาคตว่า หมายถึง ความสามารถในการคาดการณ์ไกลและเห็นความสำคัญของผลดี
ผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคตมีความต้องการ ได้รับผลในอนาคตที่ดีกว่าหรือมากกว่าผลที่จะเกิดใน
ปัจจุบัน จึงดำเนินการวางแผนเพื่อปฏิบัติ ต่อจากนั้นจะควบคุมตนเองให้ปฏิบัติเป็นขั้นไปตามแผน
ที่วางไว้ เพื่อไปสู่เป้าหมายที่ต้องการในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับ โรบินสัน (Robinson, 1971 อ้าง
ในวุฒิพงษ์ ทองก้อน, 2540 : 7) ที่ว่า ลักษณะมุ่งอนาคต หมายถึง การวางแผนโครงการระยะยาวเกี่ยว
กับอนาคตของบุคคล และเช่นเดียวกับ ซีกูรา (Secura, 1975 อ้างในวุฒิพงษ์ ทองก้อน, 2540 : 7)
ที่ว่า ลักษณะมุ่งอนาคตเป็นความสามารถของแต่ละบุคคลในการมองอนาคต การวางแผนและการ
จัดการเกี่ยวกับอนาคตที่เป็นไปได้ ในขณะที่ แอลวิน ท็อฟเลอร์ (Alvin Toffler, 1970 อ้างใน
วุฒิพงษ์ ทองก้อน, 2540 : 7) กล่าวถึงลักษณะมุ่งอนาคตทางการศึกษาเพิ่มเติมว่า การศึกษาทุกด้าน
จะเจริญงอกงามได้นั้น ต้องเป็นการศึกษาที่สามารถสร้างมโนภาพแห่งอนาคตได้ การสอนใน
ปัจจุบันนั้นแค่คิดถึงปัจจุบัน โดยมีได้เตรียมนักเรียนไว้เผชิญกับอนาคต ซึ่งจะก่อปัญหาให้แก่
นักเรียนเมื่อเผชิญปัญหาในอนาคตจนเกิดอาการช็อคขึ้นได้ที่เรียกว่า "Future Shock" และฮาร์แมน

กานท์ (Harman Kahn. 1976 อ้างในวุฒิพงษ์ ทองก้อน. 2540 : 7) ได้กล่าวถึงลักษณะมุ่งอนาคตทางการศึกษาปัจจุบันว่าการศึกษาที่ผ่านมาได้ตัดทอนความสามารถของมนุษย์ที่จะเผชิญกับปัญหาต่างๆ ก่อให้เกิดความล้มเหลวในการสอนการศึกษาที่คั้นั้น ต้องให้ผู้เรียนมีบทบาทในการทำนายแนวโน้มความเป็นไปได้ของตนเองและของโลกในอนาคตอีกด้วย

สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิหลายคนในประเทศไทย ให้ความหมายของลักษณะมุ่งอนาคตไว้ใกล้เคียงกัน เช่น กล่าวว่าเป็นความสามารถในการควบคุมตนเองของบุคคลซึ่งแสดงออกเป็นพฤติกรรมของการอดได้ รอได้ ในสถานการณ์ต่างๆ เช่น การรอรับรางวัลที่ยิ่งใหญ่ในอนาคต แทนรางวัลเล็กน้อยซึ่งจะได้รับในทันที หรือการลดบำนาญความต้องการในปัจจุบันของตนเอง เพราะเล็งเห็นผลร้ายที่จะเกิดตามมา หรือการเพียรพยายามในปัจจุบัน เพื่อจุดมุ่งหมายที่ยิ่งใหญ่ในอนาคต ลักษณะมุ่งอนาคตนี้ตรงข้ามกับลักษณะปัจจุบัน และอาจถือเป็นลักษณะบุคลิกภาพของบุคคลได้ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉิม. 2520 : 35) และรัตนา ประเสริฐสม (2526 : 86) กล่าวว่าการมุ่งอนาคตเป็นความสามารถที่จะมองการณ์ไกลและวาดภาพอนาคตของตนเป็นการคำนึงถึงอนาคต และควบคุมพฤติกรรมไปสู่แนวทางนั้น และ (จรรยา สุวรรณทัต. 2531. อ้างในวุฒิพงษ์ ทองก้อน. 2540 : 8) กล่าวถึง ลักษณะมุ่งอนาคตไว้ว่าเป็นลักษณะของการมองผู้อนาคตข้างหน้า เป็นการมองที่ลึกซึ้งกว้างไกลที่จะมีผล ไม่เพียงแต่ตัวผู้มองเท่านั้น หากครอบคลุมไปถึงบุคคลอื่น และสังคมมนุษย์ชาติที่บุคคลนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องด้วยและถือว่าเป็นจิตลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ

นอกจากนี้ สมกุล ชาญนวงษ์ กล่าวว่าการมุ่งอนาคต หมายถึง ความสามารถในการคาดการณ์ไกล และเล็งเห็นผลดีและผลเสียที่เกิดขึ้นในอนาคต สามารถวางแผนปฏิบัติเพื่อรับผลดีหรือแก้ปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เช่นเดียวกับสุรพงษ์ ชูเดช กล่าวถึงลักษณะมุ่งอนาคต หมายถึงความสามารถคาดการณ์ไกล เห็นความสำคัญของสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตและการบังคับตนเองให้อดได้ รอได้ หรือเลือกที่จะไม่รับประโยชน์เล็กน้อยในทันที แต่จะรอรับประโยชน์ที่ยิ่งใหญ่หรือสำคัญกว่าที่ตามมาภายหลัง (วุฒิพงษ์ ทองก้อน. 2540 : 8)

สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านมองลักษณะมุ่งอนาคตเกี่ยวกับการศึกษาว่า การศึกษาควรส่งเสริมให้คำนึงถึงอนาคต และสร้างคนให้พร้อมสำหรับสังคมปัจจุบัน และขณะเดียวกันก็สามารถปรับตัวอยู่ในอนาคตได้ และโดยสภาพปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันว่า คนเราควรจะรู้จักธรรมชาติของอนาคตรู้จักควบคุม หรือผลักดันอนาคตให้เป็นไปตามที่ต้องการการให้นักเรียนได้ศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาอนาคต จะเป็นการส่งเสริมลักษณะมุ่งอนาคตแก่นักเรียน เพื่อกระตุ้นให้

นักเรียนได้ตระหนักถึงอันตรายบางอย่าง และหาทางป้องกันหรือแก้ไขไม่ให้สิ่งเหล่านั้นเกิดขึ้นได้ (วุฒิพงษ์ ทองก้อน. 2540 : 8)

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ลักษณะมุ่งอนาคตหมายถึง ความสามารถของบุคคลในการคาดการณ์ไกลและเล็งเห็นถึงความสำคัญของผลดีผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคตโดยสามารถวางแผนปฏิบัติเพื่อรองรับผลดีหรือป้องกันผลเสียนั้นได้ สามารถควบคุมคนเพื่อละเว้นการกระทำบางอย่างที่จะเป็นผลเสียต่อตนเองและผู้อื่นและมีความเพียรพยายามต่อสู้กับอุปสรรคต่างๆ

2.3.1.2 ความสำคัญของลักษณะมุ่งอนาคต

การที่มนุษย์มีความรู้ทั้งในด้านสังคม วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ทำให้มนุษย์มีศักยภาพมากขึ้นที่จะเลือกอนาคตที่ตนต้องการ อนาคตจะเป็นรูปใดอยู่ที่มนุษย์นั่นเอง เป็นผู้กระทำให้เป็นไปเช่นนั้น (John.Mc.Hale. 1969 อ้างในวุฒิพงษ์ ทองก้อน. 2540 : 9) ลักษณะมุ่งอนาคตเป็นจุดมุ่งหมายของการกระทำของมนุษย์ที่ใช้อำนาจและความสามารถของคนเพื่อให้สิ่งที่ตนวางมโนภาพไว้เกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งข้อเท็จจริงจากอดีตจะมีประโยชน์ในแง่เป็นวัตถุดิบที่ควรคำนึงอยู่ในใจ เพื่อการประมาณอนาคต ในสังคมอนุรักษ์ไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลงใดๆ ความรู้เรื่องอนาคตค่อนข้างจะแน่นอน ลักษณะอนาคตจะคล้ายคลึงกับอดีตที่ผ่านมา แต่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วจะมีแต่ความแน่นอน การคิดถึงเรื่องอนาคตจึงเป็นสิ่งจำเป็นมาก (Bertran de Jouvenel. 1967 : 276 อ้างในวุฒิพงษ์ ทองก้อน. 2540 : 9)

เรย์นอร์ (Raynor. 1982 อ้างในวุฒิพงษ์ ทองก้อน. 2540 : 10) กล่าวว่าลักษณะมุ่งอนาคตเป็นจิตลักษณะที่แตกต่างหากจากแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ บุคคลใดมีลักษณะสองประการนี้สูงก็อาจแสดงได้ว่าเขาจะมีพลังผลักดันให้ทำกิจกรรมต่างๆ ในปัจจุบันได้อย่างขยันขันแข็งที่สุดถ้าผลงานนี้จะจุดเริ่มต้นของผลประโยชน์ที่จะได้รับในระยะยาว เช่น ขยันเรียนหนังสือในปัจจุบันเพื่อจะได้งานดีมีชีวิตที่ก้าวหน้าและสุขสบายในอนาคต

ลักษณะมุ่งอนาคตมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ เนื่องจากประเทศที่กำลังพัฒนาจะต้องมีการปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ระเบียบ ประเพณี ประชาชนของประเทศที่กำลังพัฒนาจะต้องเห็นความสำคัญของการวางแผน เพื่อประโยชน์ที่จะได้รับในอนาคต และลักษณะการมุ่งอนาคตยังเป็นลักษณะทางจิตใจที่สำคัญประการหนึ่งและเกี่ยวข้องกับการพัฒนาความสัมฤทธิ์ผลในตัวบุคคล และสังคมทั้งยังมีความสัมพันธ์กับลักษณะทางจิตอื่นๆของบุคคลด้วยที่สำคัญ คือสติปัญญาและจริยธรรม และลักษณะมุ่งอนาคตปลูกฝังให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ฝึกให้ผู้เรียนมีความพร้อมที่จะเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงในสังคม ตลอดจนเน้นให้ผู้เรียนเข้าใจเหตุการณ์ต่างๆ ทั้งในอดีต ปัจจุบัน อนาคตและให้รู้จักวางแผนล่วงหน้าได้ลักษณะมุ่งอนาคต มุ่งให้ผู้เรียนมอง

5. สามารถฉีกเว้นจากการกระทำบางชนิดที่สังคมไม่ยอมรับหรือเป็นผลเสียต่อสุขภาพได้

กล่าวโดยสรุป ผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงจะเป็นผู้ที่มีจริยธรรมสูง กล่าวคือบุคคลนั้นจะเป็นผู้ปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ ไม่ฝ่าฝืน กฎเกณฑ์ของสังคม มีความเพียรพยายาม สามารถวางแผนปฏิบัติเพื่อรอรับผลดีในอนาคตได้ จึงถือว่าลักษณะมุ่งอนาคตเป็นลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ซึ่งจะส่งผลไปถึงการพัฒนาประเทศด้วย

2.3.1.3 การพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคต

ไรท์ (Wright, 1975 อ้างในพิทยา อึ้งบุญชู, 2538:63) กล่าวว่าวิธีการพัฒนา ลักษณะมุ่งอนาคตนั้นทำได้โดยการใช้วิธีการทางจิตวิทยา เช่น ให้เขียนเรื่องราวหรือนวนิยายและวิเคราะห์ระยะเวลาที่ใช้ในการเขียนเรื่องนั้น ผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตมักจะใช้ระยะเวลาในการเขียนเรื่องราวต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นให้ดำเนินไปโดยใช้ระยะเวลาที่มากกว่าผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตน้อย

สตรักลีย์ หลาบบมาลา (2527, อ้างในวุฒิพงษ์ ทองก้อน, 2540:14) กล่าวว่า การสอนเด็กเพื่อให้นำความรู้ไปใช้ในอนาคต ต้องเริ่มต้นด้วยการคาดการณ์ว่า ในอนาคตจะมีอะไรที่สำคัญและแตกต่างไปจากปัจจุบันอย่างไรบ้าง เด็กควรมีโอกาสในการวางแผนการเรียนในอนาคตของตนเอง และพัฒนาการแก้ปัญหาวิเคราะห์ให้มากขึ้น การมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างอดีต ปัจจุบัน และอนาคตจะช่วยให้การวางแผนเป็นไปด้วยความรอบคอบ สมเหตุสมผล การสอนเพื่อให้นักเรียนมองอนาคตหรือมุ่งอนาคต อาจทำได้โดย

1. ให้มองอนาคตด้วยทัศนระของตนเอง เช่น การมองโลกข้างหน้าว่าจะเป็นอย่างไ และตนเองจะต้องมีความรู้ ความสามารถอย่างไร จึงจะมีชีวิตอยู่ในโลกเช่นนั้นได้อย่างเหมาะสม
2. เน้นการหาทางเลือกในอนาคต โดยให้นักเรียนคิดหาวิธีการต่างๆที่จะทำให้โลกอยู่ดีมีสุข
3. ให้นักเรียนเข้าใจยุทธวิธีการต่างๆ ที่จะดำรงอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็ว โดยใช้เทคนิคต่างๆ ในการคาดคะเนอนาคต
4. มุ่งให้นักเรียนเข้าใจสภาพและแนวโน้มของอนาคต ความสามารถที่มนุษย์ควร จะพัฒนาในอนาคต

ดวงเดือน พันธุมนาวิน ได้กล่าวถึงวิธีการกระตุ้นลักษณะมุ่งอน าคตของบุคคลอาจทำได้ดังต่อไปนี้

1. ให้เขียนเรื่องราวของคนที่เกี่ยวข้องกับปัจจุบันและอนาคต โดยอาจกำหนดให้เขียนถึงสภาพชีวิต และการวางแผนการใช้ชีวิตในปีนปลายด้วย

2. ให้ฝึกเขียนนวนิยายซึ่งอาจจะกำหนดช่วงเวลาไว้ เช่น ตั้งแต่เด็กจนเป็นผู้ใหญ่ หรือจากปู่ไปถึงหลาน
3. ฝึกวางแผนงานระยะยาวของการทำงาน หรือการฝึกวางตัวบุคคล เพื่อเตรียมการที่จะเข้าในงานใหญ่ที่จะมีมาในอนาคต เป็นต้น
4. ฝึกเล่นหมากรุกเพื่อที่จะเอาชนะ
5. ให้เป็นแบบอย่างของการวางแผนระยะยาว หรือการวางแผนการดำเนินชีวิต เพื่อบรรลุเป้าประสงค์บางประการในอนาคต (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ. 2529 : 107)

เพ็ญแข ประจวบจันทน์ เสนอแนะบทบาทในการปลูกฝัง ลักษณะนิสัยมุ่งอนาคต สำหรับครอบครัวและโรงเรียน คือ

1. บทบาทของครอบครัว

บิดามารดาต้องทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี เช่น การรู้จักคุณค่าของเวลา มีการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ มีการวางแผนการกำหนดการใช้เวลา เช่น กำหนดว่าควรทำอะไรในวันหยุดและอาจใช้วิธีปลูกฝังวัยรุ่นให้เป็นผู้มุ่งอนาคต โดยใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสม ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน แบบใช้เหตุผล และใช้วิธีควบคุมแบบปานกลางอย่างสม่ำเสมอ คงเส้นคงวา นอกจากนี้ การฝึกหัดการใช้เหตุผลและการคาดการณ์ ควรเริ่มจากสิ่งที่เป็นเรื่องง่าย ๆ จนถึงเรื่องยาก เช่น การกระตุ้นให้วัยรุ่นวางแผนเกี่ยวกับการเรียนต่อหรือการวางแผนเกี่ยวกับอาชีพของตนเอง เป็นต้น

2. บทบาทของโรงเรียน

ครูสามารถปลูกฝังลักษณะมุ่งอนาคตให้เกิดขึ้นกับนักเรียนได้โดยใช้วิธีสนับสนุนให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มในการทำงานและมีความเพียรพยายามที่จะทำงานให้สุดลงไปได้ ยกย่องนักเรียนที่ทำตนเป็นผู้มุ่งอนาคต ใช้วิธีการสอนที่กระตุ้นให้นักเรียนคิดค้นหาคำตอบเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ด้วยตนเอง นักเรียนจะได้เรียนรู้วิธีการทำงานเป็นขั้นตอนและสามารถวางแผนได้ ใ้ได้เรียนรู้เรื่องเหตุและผลสามารถคาดคะเนผลของเหตุการณ์ได้ นอกจากนี้ครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการเป็นผู้มุ่งอนาคตด้วยนั่นคือ ต้องเป็นผู้มีความเพียรพยายาม และมีการวางแผนการกระทำเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้มีความกระตือรือร้นที่จะศึกษาหาความจริงในเรื่องต่างๆ (เพ็ญแข ประจวบจันทน์. 2527. อังโนพิทยา อึ้งบุญชู. 2538 : 64)

การพัฒนาศักยภาพของบุคคลให้พร้อมที่จะอยู่ในโลกที่เปลี่ยนแปลง สู่อนาคตที่ไม่แน่นอนนี้หนทางหนึ่ง คือการให้บุคคลมีทัศนคติที่กว้างไกล ทั้งในแง่ของมิติเกี่ยวกับเวลา สถานที่ ชุมชนและวิถีชีวิตเพื่อจะได้ปรับปรุง ปฏิบัติหรือกำหนดแนวทางเดินที่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

การช่วยกระตุ้นให้เขาวนสร้างอนาคตที่พึงประสงค์ของตนเองและสังคมได้ ตั้งแต่ปัจจุบัน และได้เสนอแนะแนวคิดการประยุกต์เทคนิค วิธีการเชิงอนาคต เช่น การพรรณนาอนาคต การสร้างอนาคตจำลอง วงล้ออนาคต การวิเคราะห์เครือข่ายอาชีพ และวิธีการตรวจสอบค่านิยมอนาคต เพื่อใช้ในกระบวนการแนะแนว

แบนดูรา (Bandura, 1977 อ้างใน วุฒิพงษ์ ทองก้อน, 2540 : 16 - 17) ให้ความสนใจในเรื่อง "ความคาดหวังของบุคคลในอนาคต" และได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความคาดหวังซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจที่จะทำพฤติกรรมใดหรือไม่นั้นมี 2 ชนิดคือ

1. ความคาดหวังเกี่ยวกับผลกรรม (Outcome Expectancy) เป็นการประมาณของบุคคลว่าพฤติกรรมใดนำไปสู่ผลกรรมใด
2. ความคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถของคนในการกระทำพฤติกรรมที่จะนำไปสู่ผลกรรมที่คาดหวังไว้

องค์ประกอบที่ทำให้เกิดความหวังในอนาคตเกี่ยวกับความสามารถของคน คือ

1. ความสำเร็จในการทำงาน (Performance Accomplishment) เป็นประสบการณ์ตรงจึงมีผลต่อการคาดหวังในอนาคตเกี่ยวกับความสามารถของบุคคล และการไม่ประสบผลสำเร็จในการทำงานจะเป็นตัวเพิ่มความคาดหวังในอนาคตเกี่ยวกับความสามารถของบุคคล และการไม่ประสบผลสำเร็จในการทำงานหลายครั้งซ้ำกันจะเป็นตัวลดความคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถของคนในกรณีที่ความคาดหวังในอนาคตเกี่ยวกับความสามารถเกิดจากประสบการณ์ความสำเร็จหลายครั้งจะทำให้บุคคลไม่ท้อถอยในการทำงานนั้นเมื่อไม่สำเร็จในบางครั้ง ซึ่งถ้าการไม่ประสบผลสำเร็จนั้นสามารถแก้ไขความผิดพลาดด้วยความพยายามจะเป็นแรงเสริมในการทำงานต่อไป แม้งานจะยากเพียงใดบุคคลจะเพิ่มความพยายามเพื่อให้งานนั้นสำเร็จ

2. การได้เห็นประสบการณ์ของผู้อื่น (Vicarious Experience) เป็นถึงแนะหรือตัวแบบที่บุคคลนำมาพิจารณาความสามารถของตนเมื่อบุคคลสังเกตเห็นผู้อื่นได้รับความสำเร็จในการทำงานยากโดยไม่มีผลเสียตามมาทำให้เกิดความคาดหวังว่าตนก็สามารถทำงานนั้นได้ถ้าตั้งใจและพยายาม

3. การพูดชักจูงจากผู้อื่น (Verbal Persuasion) เป็นการรับเอาคำแนะนำชักจูงของผู้อื่นมาเป็นข้อมูลเพื่อพิจารณาความสามารถของตนทำให้บุคคลเกิดความเชื่อมั่นว่าตนมีความสามารถจะทำงานได้สำเร็จ ถึงแม้ว่าจะเคยทำงานไม่เสร็จมาแล้ว เป็นการเพิ่มกำลังใจและความมั่นใจ

4. ความตื่นตัวทางอารมณ์ (Emotional Arousal) บุคคลจะรับรู้ว่าคุณตื่นตัวมีความวิตกกังวล หรือความกลัวจากอาการกระตุ้นของร่างกาย ในสภาวะที่ร่างกายถูกกระตุ้นมากมัก

จะทำให้การทำงานได้ผลไม่ดี หากบุคคลรับรู้ว่าคุณมีความวิตกกังวลในระดับสูง บุคคลจะคาดหวังในอนาคตเกี่ยวกับความสามารถของคนในการทำงานในระดับต่ำ

พรณี ชูชัย (2522 อ้างใน พิทยา อึ้งบุญชู. 2538 : 65) กล่าวเสริมลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนว่าผู้เรียนที่จะประสบความสำเร็จในอนาคตและมีลักษณะมุ่งอนาคตสูง คือ

1. นักเรียนต้องได้รับแรงเสริมในทางบวกจากครู คือ ต้องเป็นผู้ชี้แนะนำช่องทางให้นักเรียนรู้จักการตั้งเป้าหมายหาแนวทางเลือกสำหรับชีวิตจริงๆ มิใช่เพื่อฝัน

2. ในการเรียนการสอน ครูต้องกระตุ้นให้กำลังใจและส่งเสริมให้นักเรียนคิด คือ ครูต้องมีกิจกรรมการสอนที่มีลักษณะมุ่งอนาคต นักเรียนจึงจะมีลักษณะมุ่งอนาคตด้วย

3. นักเรียนต้องได้รับการยอมรับความคิดเห็น คือ ในการแสดงความคิดเห็นในลักษณะมุ่งอนาคต ซึ่งจะแฝงไว้ด้วยคำนิมมมาก การประเมินผลของครูจะต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีความมั่นใจในความคิด และแสดงออกในรูปพฤติกรรมให้เป็นที่ยอมรับของเพื่อน สิ่งเหล่านี้เป็นหน้าที่ของครูที่จะต้องเอาใจใส่ดูแลโดยใช้หลักจิตวิทยาเข้ามาเกี่ยวข้อง

4. ครูควรจัดสิ่งแวดล้อมภายในการเรียนการสอนที่เสริมให้นักเรียนมีความมั่นใจกล้าตัดสินใจ ให้โอกาสนักเรียนคิดแก้ปัญหา ทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเองและอยู่ภายนอกในบรรยากาศที่อบอุ่นด้วย ซึ่งจะเป็แนวทางที่เสริมสร้างลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนได้ดี

ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา (2523 อ้างใน วุฒิพงษ์ ทองก้อน. 2540 : 17) ได้แบ่งความคาดหวังในอนาคตของเยาวชนไทยไว้เป็นด้านต่างๆ ดังนี้ คือ

1. ด้านการศึกษา คือ ความหวังว่าคนจะสามารถสำเร็จการศึกษาในระดับสูงที่สุดตามที่ตนต้องการ

2. ครอบครัวยุ คือ คาดหวังว่าคนจะแต่งงานและสร้างฐานะของครอบครัวให้มั่นคงในอนาคต

3. ด้านการประกอบอาชีพ คือ คาดหวังว่าคนจะประกอบอาชีพตามคนถนัด ความสนใจ และความสามารถของตน

4. ด้านสังคม คือ คาดหวังว่าคนจะได้มีส่วนช่วยแก้ปัญหาสังคมและเสียดสละบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมได้อย่างดี

5. ด้านส่วนตัว คือ คาดหวังว่าตนเองจะเป็นคนใจกว้างยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

6. ด้านศาสนา คือ คาดหวังว่าศาสนามีคุณค่าและมีความสำคัญต่อมนุษย์และสังคมต่อไปในอนาคต และคาดหวังว่า จะได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนา

กล่าวโดยสรุป ปัจจัยที่ส่งเสริมลักษณะมุ่งอนาคตเกิดจากการสะสมผลของการเรียนรู้ประสบการณ์ในอดีตและเลียนแบบจากผู้อื่นเกี่ยวกับความมั่นคงของสภาพแวดล้อมทางสังคม การศึกษา การอบรมเลี้ยงดู การประสบความสำเร็จด้านต่างๆ ในชีวิตและความคาดหวังในอนาคต ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ เพ็ญแข ประจวบปัจฉิม (2520) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องจริยธรรมของเยาวชนไทย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนในโรงเรียนรัฐบาลและนิติตั้งชายและหญิงในเขตกรุงเทพมหานคร และเป็นผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 1,3,5 และมหาวิทยาลัยปีที่ 2 ซึ่งมีอายุระหว่าง 11 - 25 ปี และมาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมทั้งสามระดับ จำนวน 1,400 คน สรุปว่า

1. ลักษณะมุ่งอนาคตแปรปรวนไปตามลักษณะทางสังคม 3 ประการ คือ เพศ ชั้นเรียนและสถานที่เกิด โดยผู้หญิงมีลักษณะมุ่งอนาคตสูงกว่าผู้ชาย ผู้ที่เรียนอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยลักษณะมุ่งอนาคตสูงที่สุด ส่วนผู้ที่เรียนอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด และผู้ตอบที่เกิดในกรุงเทพมหานครมีลักษณะมุ่งอนาคตสูงกว่าผู้ตอบที่เกิดในต่างจังหวัด

2. ลักษณะมุ่งอนาคตมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการอบรมเลี้ยงดู 3 แบบ คือ ผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรัก แบบใช้เหตุผลและแบบลงโทษทางจิต จะมีลักษณะมุ่งอนาคตสูง

3. ลักษณะมุ่งอนาคตมีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับจริยธรรม ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2529 : 255) ได้วิจัยเรื่อง การควบคุมอิทธิพลสื่อมวลชนของครอบครัวกับจิตลักษณะที่สำคัญของเยาวชนไทย พบว่า เด็กที่ยอมรับการควบคุมสื่อมวลชนจากบิดามารดามากและรับสื่อมวลชนที่เหมาะสม โดยเฉพาะด้าน โทรทัศน์และสิ่งตีพิมพ์มากกับการที่เด็กรับรู้ว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนจากผู้ปกครองจะปรากฏมากในเด็กที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูง และประสบการณ์สังคมที่ได้รับจากสื่อมวลชนที่มีคุณค่าสามารถช่วยส่งเสริมลักษณะมุ่งอนาคตได้

สมจิตต์ เพิ่มพูน (2532. อ้างในพิทยา อึ้งบุญชู. 2538 : 69) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้เทคนิคการพยากรณ์กับการสอนตามคู่มือ พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้เทคนิคการพยากรณ์มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้วิธีสอนตามคู่มือครู

กนกวรรณ อุ๋นใจ (2535 : 57-60) ซึ่งได้ศึกษาเปรียบเทียบผลของการใช้เทคนิคการพยากรณ์ที่มีต่อลักษณะมุ่งอนาคตกับการใช้ข้อสนเทศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียน

สามร้อยยอควิทยาคุณ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กล่าวว่า นักเรียนที่ได้รับการพัฒนาโดยการใช้เทคนิคการพยากรณ์ มีลักษณะมุ่งอนาคตเพิ่มขึ้นมากกว่านักเรียนที่ได้รับข้อสนเทศ

จักรวาล ภูวพันธ์ (2537 อ้างในวุฒิพงษ์ ทองก้อน. 2540 : 22) ซึ่งได้ศึกษาผลของการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนสถานสงเคราะห์ เด็กหญิงบ้านราชวิถี กรุงเทพมหานคร กล่าวว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีลักษณะมุ่งอนาคตสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ

พิทยา อึ้งบุญชู (2538 อ้างในวุฒิพงษ์ ทองก้อน. 2540 : 22) ซึ่งได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนแบบแก้ปัญหาโดยใช้เทคนิคการพัฒนาแบบยั่งยืนกับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือ การสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กล่าวว่านักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนแบบแก้ปัญหาโดยใช้เทคนิคการพัฒนาแบบยั่งยืน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และมีลักษณะมุ่งอนาคตแตกต่างกับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

โรบินสัน (Robinson. 1971 อ้างในวุฒิพงษ์ ทองก้อน. 2540 : 19) ซึ่งได้ศึกษาลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนเกรดที่ไม่เคยถูกจำคุก กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กเกรดที่เคยกระทำความผิด 2 ครั้ง หรือมากกว่า 2 ครั้งขึ้นไปแต่ไม่เคยถูกฟ้องทางกฎหมายจำนวน 48 คน กล่าวว่าเด็กเกรดจะมองอนาคตในระยะสั้นและมีลักษณะมุ่งอนาคตน้อย นอกจากนี้ยังพบว่าความวิตกกังวลไม่มีความสัมพันธ์กับลักษณะมุ่งอนาคต

เวบบ์ และเมย์เออร์ส (Webb and Mayers. 1974) ซึ่งศึกษาความคาดหวังของชีวิตในเยาวชนอเมริกันอายุ 9 - 19 ปี จำนวน 160 คน โดยใช้แบบสอบถาม กล่าวว่าเด็กที่มีอายุน้อยที่สุดมีการมองอนาคตที่กว้างไกลมากที่สุด โดยที่เด็กอายุ 15 ปี มีการมองอนาคตสั้นที่สุด และเด็กอายุ 18 ปี มีการมองอนาคตสั้นรองลงไป

ไรท์ (Wright. 1975 อ้างในวุฒิพงษ์ ทองก้อน. 2540 : 19) กล่าวว่า ผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงคือผู้ที่สามารถปฏิบัติคนได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ และไม่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ของศาสนาและกฎหมาย จึงเห็นได้ว่าผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงจัดว่าเป็นผู้ที่มีจริยธรรมสูงด้วย และยังพบอีกว่าชาวอาชญากรมีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำกว่าปกติ

แลมม์ รอล์ฟ และกิสีร์รา (Lamm, Rolf and Gisela. 1976 อ้างในวุฒิพงษ์ ทองก้อน. 2540 : 19) ศึกษาเพศและชนชั้นที่มีผลต่อลักษณะมุ่งอนาคตของเด็กวัยรุ่น กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กวัยรุ่นชนชั้นกลางกับชนชั้นต่ำที่เป็นเด็กหญิงและเด็กชาย กลุ่มละ 100 คน ที่มีอายุระหว่าง 14 - 16 ปี

โดยวัดลักษณะมุ่งอนาคตด้านความหวัง ความกลัว จากคำบอกเล่าของเด็ก การตัดสินใจเกี่ยวกับระยะเวลาในการมองอนาคต และการมองโลกในแง่ดีและแง่ร้าย กล่าวว่า เด็กหญิงที่มาจากชนชั้นต่ำมองโลกในแง่ดีมากกว่าเด็กหญิงที่มาจากชนชั้นกลางและเด็กชายที่มาจากชนชั้นต่ำได้แสดงความหวังและความกลัวในด้านอาชีพมาก และจะเพิ่มขึ้นในอนาคตมากกว่าเด็กหญิงจากชนชั้นต่ำ

จากผลการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า

1. ลักษณะมุ่งอนาคตแปรปรวนไปตามเพศ ชั้นเรียน สถานที่เกิด อายุและชนชั้น
2. ลักษณะมุ่งอนาคตมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรัก

แบบใช้เหตุผล แบบลงโทษทางจิตและระดับจริยธรรม

3. ประสิทธิภาพสังคมที่ได้รับจากสื่อมวลชนที่มีคุณค่าสามารถช่วยส่งเสริมลักษณะมุ่งอนาคตได้
4. นักเรียนที่เรียนโดยใช้เทคนิคการพยากรณ์ กิจกรรมกลุ่ม เทคนิคการพัฒนาแบบยั่งยืนการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มแบบเผชิญความจริงการใช้ชุดการแนะนำจะมีลักษณะมุ่งอนาคตสูงขึ้น
5. ลักษณะมุ่งอนาคตมีความสัมพันธ์กับอายุเป็นรูปตัว U โดยมีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำสุดที่อายุ 15 ปี
6. ผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงจะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง จะเป็นผู้ที่ขยันขันแข็งในการทำงานมากกว่าผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำ
7. ผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงจะสามารถปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะไม่ฝ่าฝืนกฎระเบียบและจะเป็นผู้ที่มีจริยธรรมสูงด้วย

2.3.2 แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motive) หมายถึง แรงจูงใจชนิดหนึ่งที่ทำให้บุคคลมีการกระทำ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอันสูงเด่นที่ตั้งไว้มีความเพียรพยายามที่จะกระทำโดยไม่วินิจฉัยอุปสรรคใดๆ มีความขยันขันแข็งในงานที่ต้องใช้สมองคบคิด และงานที่ไม่ซ้ำแบบใคร ภาระผูกพันต่อสิ่งที่ท้าทายวัดความสามารถของคน ชอบกระทำการที่ยุ่ยากซับซ้อนติดต่อกันเป็นระยะยาวนานและสนุกกับกิจกรรมนั้น มีความเชื่อมั่นในความสามารถของตน ตัดสินใจเด็ดเดี่ยวกล้าเสี่ยง ชอบที่จะมีเสรีภาพในการคิดหรือกระทำ (ศิริพรพรหม เหมรังคะ. 2543 : 16)

โดยวัดลักษณะมุ่งอนาคตด้านความหวัง ความกลัว จากคำบอกเล่าของเด็ก การตัดสินใจเกี่ยวกับระยะเวลาในการมองอนาคต และการมองโลกในแง่ดีและแง่ร้าย กล่าวว่า เด็กหญิงที่มาจากชนชั้นต่ำมองโลกในแง่ดีมากกว่าเด็กหญิงที่มาจากชนชั้นกลางและเด็กชายที่มาจากชนชั้นต่ำได้แสดงความหวังและความกลัวในด้านอาชีพมาก และจะเพิ่มขึ้นในอนาคตมากกว่าเด็กหญิงจากชนชั้นต่ำ

จากผลการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า

1. ลักษณะมุ่งอนาคตแปรปรวนไปตามเพศ ชั้นเรียน สถานที่เกิด อายุและชนชั้น
2. ลักษณะมุ่งอนาคตมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรัก

แบบใช้เหตุผล แบบลงโทษทางจิตและระดับจริยธรรม

3. ประสพการณ์สังคมที่ได้รับจากสื่อมวลชนที่มีคุณค่าสามารถช่วยส่งเสริมลักษณะมุ่งอนาคตได้

4. นักเรียนที่เรียนโดยใช้เทคนิคการพยากรณ์ กิจกรรมกลุ่ม เทคนิคการพัฒนาแบบยั่งยืนการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มแบบเผชิญความจริงการใช้ชุดการแนะแนวจะมีลักษณะมุ่งอนาคตสูงขึ้น

5. ลักษณะมุ่งอนาคตมีความสัมพันธ์กับอายุเป็นรูปตัว U โดยมีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำสุดที่อายุ 15 ปี

6. ผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงจะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง จะเป็นผู้ที่ยืนยันขันแข็งในการทำงานมากกว่าผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำ

7. ผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงจะสามารถปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ ไม่ฝ่าฝืนกฎระเบียบและจะเป็นผู้ที่มีจริยธรรมสูงด้วย

2.3.2 แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motive) หมายถึง แรงจูงใจชนิดหนึ่งที่ทำให้บุคคลมีการกระทำ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอันสูงเด่นที่ตั้งไว้มีความเพียรพยายามที่จะกระทำโดยไม่วินิจฉัยอุปสรรคใดๆ มีความขยันขันแข็งในงานที่ต้องใช้สมองคบคิด และงานที่ไม่ซ้ำแบบใคร ฆานะพากเพียรต่อสู้ท้าทายขีดความสามารถของตน ชอบกระทำสิ่งที่ยุ่งยากซับซ้อนติดต่อกันเป็นระยะยาวนานและสนุกกับกิจกรรมนั้น มีความเชื่อมั่นในความสามารถของตน ตัดสินใจเด็ดเดี่ยวกล้าเสี่ยง ชอบที่จะมีเสรีภาพในการคิดหรือกระทำ (ศิริพรรณ เหมรังคะ. 2543 : 16)

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์หรือความปรารถนาความเป็นเลิศ ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องพยายามสร้างขึ้นให้ได้ โดยเฉพาะในสังคมไทยรู้สึกว่าคุณค่าของคน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์หรือใฝ่ความเป็นเลิศ (Need for Achievement และ Desire for Excellence) นี้ แบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ

1. การใฝ่ความเป็นเลิศที่สนับสนุนระบบแข่งขัน เป็นการนึกถึงความเป็นเลิศในแง่ที่ว่า จะวัดกับคนอื่น แข่งกับคนอื่น โดยจะต้องเหนือกว่าเขา ชนะเขา ดีกว่าเขา เรียกว่าความเป็นเลิศเทียม ซึ่งไม่สอดคล้องกับกระบวนการของการศึกษา

2. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์หรือการใฝ่ความเป็นเลิศที่เป็นความเป็นเลิศแท้ คือ ความเป็นเลิศที่ไม่จำเป็นต้องไปแข่งไปวัดกับคนอื่น แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะคือ

- 1) ถ้าทำก็ทำให้ดีเลิศ ใฝ่ดีที่สุดเต็มที่แห่งงานนั้นๆ หรือเรื่องนั้นๆ ที่ทำได้
- 2) ความเป็นเลิศเพราะดีที่สุด เต็มที่แห่งความสามารถแห่งตัวเรา
- 3) ตั้งมั่นมีความเป็นเลิศโดยเป็นสิ่งที่ดีที่สุด เกื้อกูลที่สุด เป็นประโยชน์ที่สุดแก่

ชีวิตและสังคม

ลินด์เกรน (Lindgren, 1967 : 31 - 34) เชื่อว่า พฤติกรรมของผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงนั้นจะมีความทะเยอทะยาน (Ambition) มุ่งการแข่งขัน (Competitiveness) และพยายามปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น (Self Improvement) แรงจูงใจมีบทบาทสำคัญต่อพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนมาก นักเรียนที่ตั้งใจสูงมักจะประสบผลสำเร็จในการเรียน มีพฤติกรรมอันเป็นที่พึงปรารถนาตามมาตรฐานสังคม นักเรียนที่ขาดความสนใจหรือไม่ตั้งใจเรียน ก็จะไปไม่ถึงเป้าหมาย พฤติกรรมที่ตามมาภายหลังก็จะเป็นปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาในด้านการปรับตัว หรือปัญหาด้านสุขภาพ

นักจิตวิทยาและนักการศึกษา ได้ให้ความหมายของคำว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไว้แตกต่างกันดังนี้

แมกเคลแลนด์ (McClelland, 1953 : 110 - 111) ได้ให้คำนิยามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่าหมายถึง ความปรารถนาที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี แข่งขันกับมาตรฐานอันดีเยี่ยม (Standard Of Excellence) หรือทำดีกว่าบุคคลอื่น พยายามเอาชนะอุปสรรคต่างๆ เกิดความรู้สึกสบายใจเมื่อประสบผลสำเร็จและมีความวิตกกังวลเมื่อทำไม่สำเร็จหรือประสบกับความล้มเหลว

มอเรีย (Murry, 1966 : 19) เป็นบุคคลแรกที่กล่าวถึงความต้องการ ผลสัมฤทธิ์ว่าเป็นความต้องการที่มีอยู่ในมนุษย์ทุกคน เป็นความต้องการทางจิตของมนุษย์ที่จะเอาชนะอุปสรรค

ฝ่าฝืน กระทำสิ่งที่ยากๆ ให้สำเร็จ เป็นความปรารถนาหรือแนวโน้มที่จะกระทำสิ่งใดให้สำเร็จโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งจัดอยู่ในความต้องการมีอำนาจ (will Power) ของความต้องการทางสังคม

ฮิลการ์ด (Hilgard. 1967 อ้างในรยากร งามดี. 2541 : 22) ให้ความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่าเป็นแรงจูงใจชนิดหนึ่งที่ทำให้บุคคลมีการกระทำเพื่อบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายด้วยมาตรฐานอันดีเยี่ยม

เมตตา พัยกรณ์ (2512. อ้างใน รยากร งามดี. 2541 : 22) ได้นิยามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไว้ว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์อาจแสดงได้อย่างใดอย่างหนึ่งตามลักษณะ 3 ประการนี้

1. ความต้องการที่ให้งานที่ตนเองทำ มีความสำเร็จในระดับสูงหรือมีมาตรฐานสูง (Standard of Excellence)
2. งานที่มีลักษณะเป็นเอกลักษณ์ (Unique of Characteristic) เป็นงานที่ทำให้สำเร็จอย่างดีและมีลักษณะของคนซึ่งจะชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จของบุคคล เช่น ผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้นในด้านศิลปะ และงานอื่นๆ ที่แตกต่างไปจากธรรมดา
3. งานที่ต้องใช้เวลา (Long Term of Work) ลักษณะหนึ่งของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ก็คือ ต้องการความตั้งใจที่ยาวนานในจุดมุ่งหมายของงานนั้น

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2523 : 17) ให้ความหมายแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่า เป็นความต้องการของบุคคลที่จะฟันฝ่าอุปสรรคโดยไม่ย่อท้อ และต้องการทำงานให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

สุชาดา สุธรรมารักษ์ (2531 อ้างในรยากร งามดี. 2541 : 22) กล่าวว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์หรือความมุ่งหวังที่จะประสบผลสำเร็จ ความพยายามฟันฝ่าอุปสรรคในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เอาชนะคนอื่นหรือความต้องการที่จะเพิ่มศักดิ์ศรีของตนเอง ความต้องการเหล่านี้เป็นจูงใจให้เกิดกระทำและนำมาซึ่งสัมฤทธิ์ผล

อาจกล่าวได้ว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เป็นความมุ่งมั่นของบุคคลในการทำงานสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เขาคิดว่ามีประโยชน์สำหรับตนเองและสังคมให้บรรลุตามที่ปรารถนา เมื่อประสบความสำเร็จก็จะแสวงหาต่อไปอีกแต่ถ้ามีอุปสรรคก็จะคิดค้นหาวิธีการใหม่อีกต่อไป ดังนั้นแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จึงเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งที่จะส่งเสริมให้บุคคลทำกิจกรรมต่างๆ ในด้านการเรียนและการทำงานให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ (ศิริพรรณ เหมะรังคะ. 2543 : 17) ผู้วิจัยเห็นว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นคุณลักษณะหนึ่งที่ทำให้บุคคลประสบความสำเร็จในการทำงานและการเรียน ดังนั้นควรปลูกฝังลักษณะนี้ให้แก่เยาวชนซึ่งโรงเรียนมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังคุณลักษณะดังกล่าว

ลักษณะของบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

แมกเคลแลนด์ (McClelland, 1953 : 110 – 111) ได้กล่าวถึงแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่าเป็นดัชนีชี้บ่งถึงควมมีคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์อย่างหนึ่ง และได้กำหนดลักษณะของผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงไว้ ดังนี้

1. ทำกิจกรรมต่างๆ ให้สำเร็จ มากกว่าทำเพื่อเลี่ยงความล้มเหลว
2. เลือกทำสิ่งที่ เป็นไป ได้และเหมาะสมกับความสามารถของตน
3. มีความตั้งใจจริงในการทำงาน เพื่อให้สำเร็จอย่างแท้จริง ไม่ใช่เกิดจากโอกาส และความเชื่อในสิ่งมหัศจรรย์

4. ทำกิจกรรมเพื่อให้บรรลุมาตรฐานของตนเอง ไม่ใช่มีจุดมุ่งหมายที่รางวัล

นอกจากนี้ แมกเคลแลนด์ ยังกล่าวถึงลักษณะพฤติกรรมของผู้ประกอบการที่เป็นผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงไว้ดังนี้

1. กล้าเสี่ยงพอสมควร (Moderate Risk - Taking) มีการตัดสินใจที่เด็ดเดี่ยว บุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง ไม่พอใจทำสิ่งง่ายๆ ซึ่งไม่ต้องใช้ความสามารถ หากแต่เลือกทำสิ่งที่ยากเหมาะสมกับความสามารถของตน และทำสิ่งที่ยากได้สำเร็จ ทำให้ตนพอใจ ส่วนผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำมักไม่กล้าเสี่ยงเพราะกลัวไม่สำเร็จ หรือก็เสี่ยงจนเกินไปทั้งๆที่รู้ว่าไม่สำเร็จ แต่ก็หวังพึ่งโชค

2. ความกระตือรือร้น (Energetic) หรือความขยันขันแข็งในการกระทำสิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไม่ได้ขยันไปทุกกรณี แต่จะเอาใจใส่มานะพากเพียรต่อสิ่งที่ท้าทาย ย้ำความสามารถของตน เป็นงานที่ต้องใช้สมองคิด และจะทำให้ตนเองเกิดความรู้สึกได้ว่างานสำคัญสำเร็จดูว่างไปได้

3. ความรับผิดชอบต่อตนเอง (Individual Responsibility) ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงพยายามทำงานให้สำเร็จเพื่อความพึงพอใจของตนเอง มิใช่หวังให้คนอื่นยกย่องตน ต้องการปรับปรุงตัวเองให้ดีขึ้น ไม่ชอบให้ผู้อื่นมาบงการว่าตนควรจะทำอย่างนั้นอย่างนี้

4. ต้องการทราบแน่ชัดในการตัดสินใจ (Knowledge of Result Decision) ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง จะติดตามผลการกระทำของตนว่ามีอย่างไร ไม่ใช่คาดคะเนว่าเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ และเมื่อทราบผลการตัดสินใจ หรือการกระทำแล้วยังพยายามทำให้ดีกว่าเดิมอีก

5. การคาดการณ์ล่วงหน้า (Anticipation of Future Possibilities) ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง เป็นผู้ที่มีการวางแผนระยะยาว (Long Range Planning) เพราะเล็งเห็นการณ์ไกลกว่าผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ

ไวเนอร์ (Weiner, 1972 อ้างในรยากร งามดี, 2541 : 23) กล่าวถึงลักษณะเด่นของ
ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง เปรียบเทียบกับผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ ไว้ดังนี้

1. ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง ตั้งใจทำงานดีกว่า อดทนต่อความล้มเหลว ชอบ
เลือกงานสลับซับซ้อนมากกว่าผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ
2. ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง ชอบริเริ่มกระทำสิ่งต่างๆ ด้วยความคิดของตนเอง
มากกว่าผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ

ซูซีฟ อ่อนโลกสูง (2522 อ้างใน รยากร งามดี, 2541 : 24) กล่าวถึงพฤติกรรมที่มี
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง ดังนี้

1. ทำสิ่งยากๆ มีความพยายาม อดทนและชอบที่จะทำกิจกรรมนั้น
2. ชอบการแข่งขัน ต้องการชัยชนะ
3. มีความทะเยอทะยาน
4. ต้องการปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้นเสมอ
5. มีจุดประสงค์ในการทำกิจกรรมที่เด่นชัดและแน่นอน
6. พฤติกรรมที่แสดงออกจะมีเอกลักษณ์ของตัวเอง

ดาร์นี วงษ์อยู่น้อย (2525 อ้างใน รยากร งามดี, 2541 : 25) กล่าวถึงลักษณะของ
ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ไว้ 2 พวก ดังนี้

1. พวกที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะมีพฤติกรรม ดังนี้

- 1) กล้าเสี่ยงพอสมควร
- 2) มีทักษะในการจัดระบบงาน
- 3) มีระดับความทะเยอทะยานสูง
- 4) มีระดับความคาดหวัง
- 5) อดทนทำงานที่ยากได้เป็นเวลานาน
- 6) เล็งการณ์ไกลและมีแผนระยะยาว
- 7) เลือกเพื่อนร่วมงานที่มีความสามารถเป็นอันดับแรก
- 8) ต้องการทราบแน่ชัดว่าการตัดสินใจของตนมีผลอย่างไร
- 9) ขยันขันแข็งในงานที่ต้องใช้สมองและไม่ซ้ำแบบใคร
- 10) ชอบทำงานให้เสร็จตามความพอใจของตน ไม่ชอบให้ใครบงการ
- 11) มักเลือกในสิ่งที่เป็นไปได้ และเหมาะสมกับความสามารถ
- 12) มุ่งที่จะกระทำสิ่งต่างๆ ให้สำเร็จมากกว่าทำเพื่อหลีกเลี่ยงความล้มเหลว

สำเร็จ

13) เมื่องานที่กำลังทำอยู่ถูกขัดจังหวะ หรือถูกรบกวนจะพยายามทำต่อไปจน

14) จะทำกิจกรรมต่างๆเพื่อให้บรรลุมาตรฐานของคนไม่มุงรางวัลหรือชื่อเสียง

15) คิดว่าทุกสิ่งที่จะทำสำเร็จลงได้ด้วยความตั้งใจจริง และการทำงานจริงของคนไม่ใช่เกิดจากโอกาส และไม่เชื่อในสิ่งมหัศจรรย์

2. บุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ จะมีลักษณะพฤติกรรมดังนี้

- 1) มักผลัดวันประกันพรุ่ง
- 2) มักขาดระบบในการทำงาน
- 3) ชอบทำงานตามคำสั่งของผู้อื่น
- 4) ทำงานไม่ค่อยเสร็จตามกำหนด
- 5) ขาดความตั้งใจจริงในการทำงาน
- 6) มักไม่ตั้งความคาดหวังจากผลสำเร็จในการทำงาน
- 7) ทำงานเพียงเพื่อสำเร็จ ไม่สนใจคุณภาพของงาน
- 8) ชอบขอรับความช่วยเหลือจากเพื่อนหรือบุคคลอื่น
- 9) ขณะทำงานถ้าถูกรบกวนจะไม่สามารถทำงานต่อไปได้
- 10) เชื่อว่าบุญวาสนาจะทำให้งานที่ทำอยู่ประสบความสำเร็จ
- 11) มุงรางวัล หรือชื่อเสียงมากกว่าความสำเร็จของงาน
- 12) เมื่อประสบอุปสรรคมักหลีกเลี่ยง ไม่กล้าเผชิญกับอุปสรรค

กล่าวโดยสรุป ผู้ที่มีลักษณะแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง เป็นผู้ที่มีความพยายาม มานะอดทนต่อกิจการที่ยากทั้งปวง เป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นสูง เป็นผู้ที่ยอมรับความผิดพลาดและพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไข เป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีเป้าหมายในการทำงาน มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ มีความรับผิดชอบต่อตนเอง และมีความทะเยอทะยานที่เหมาะสมกับสภาพของคน ดังนั้นการศึกษาลักษณะแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ผลของนักเรียนจะทำให้เข้าใจการเรียนที่ส่งผลต่อผลการเรียนของเด็กนักเรียนต่อไป

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชูเพ็ญศรี วงศ์พุทธา (2524) ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจเกี่ยวกับฐานะของครอบครัวและอาชีพของบิดามารดา พบว่า มีความสำคัญอย่างสูงต่อโอกาสในการที่บุตรจะได้

ศึกษาต่อ บุตรที่อยู่ในกลุ่มครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำและบิดาที่มีอาชีพเกษตรกรรวม จำนวนของบุตรที่มาศึกษาต่ออาจมีน้อยกว่าบุตรที่อยู่ในครอบครัวที่มีอาชีพอื่นๆ

ประณต เล็กสวัสดิ์ (2517) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูและความรู้สึกรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 ในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบรักมากควบคุมน้อย และรักมากควบคุมมาก มีคะแนนความรับผิดชอบสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบรักน้อย

จรรยา พานิชย์ผลินไชย (2521) ศึกษาเรื่องผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพบว่า นักเรียนที่มีผลการเรียนสูงมีโอกาสเข้าเรียนต่อมัธยมศึกษาปีที่ 1 มากที่สุด รองลงมาเป็นนักเรียนการเรียนปานกลาง และมีโอกาสน้อยที่สุดคือนักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำ

ผกาทิพย์ กระหม่อมทอง (2522) ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาเปรียบเทียบความมุ่งหวังของบิดาเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรในเขตเมือง และชนบทของประเทศไทย พบว่า บิดาในเขตเมืองไม่ว่าจะบุตรจำนวนเท่าใดก็ตาม จะมีความมุ่งหวังให้บุตรเรียนในระดับมัธยมศึกษาชั้น ไปสูงกว่าบิดาที่มีจำนวนบุตรเท่ากันแต่อยู่ในชนบท

วิวาห์วัน มูลสถาน (2523) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูและความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในกรุงเทพมหานคร พบว่า เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีวินัยในตนเองมาก ขณะที่เด็กถูกเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยมีวินัยในตนเองต่ำ

ราตรี ภูริภาดาวรรณ (2525) ศึกษาความแตกต่างในการอบรมเลี้ยงดูระหว่างพ่อและแม่ ที่มีต่อลักษณะการเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในกรุงเทพมหานคร พบว่า เด็กที่พ่อแม่ให้การเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่่มาก มีลักษณะความเป็นผู้นำสูงกว่าเด็กที่พ่อแม่ให้การอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใสน้อย

ธำรง ทศนาญชลี และคณะ(2528) วิจัยเกี่ยวกับลักษณะการอบรมเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวกลุ่มอาชีพในเครื่องแบบ พบว่า ลูกของครอบครัวข้าราชการตำรวจมีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพจิตสูงกว่าลูกข้าราชการทหาร ซึ่งผู้วิจัยได้อภิปรายว่า ข้าราชการตำรวจจำเป็นต้องเสียสละเวลาส่วนใหญ่ให้กับการทำงาน ต้องจากครอบครัวไปบ่อยๆ ต้องเสี่ยงชีวิตในขณะที่ทำงาน ทำให้บุคคลในครอบครัวเกิดความวิตกกังวลและส่งผลมาถึงตัวเด็ก การเลี้ยงดูเด็กในครอบครัวของข้าราชการตำรวจจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง

ปณินันท์ สดุดทอง (2531) ศึกษาสุขภาพจิตของวัยรุ่น พบว่าครอบครัวที่มีบรรยากาศของการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีอิสระในการตัดสินใจในเรื่องใดๆ ด้วยตนเอง

มีกิจกรรมนันทนาการร่วมกัน ซึ่งเป็นลักษณะของการเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและควบคุมน้อย เด็กวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่มีสุขภาพจิตดี ต่างจากเด็กที่มีสภาพครอบครัวลักษณะตรงกันข้าม

แจ่มจันทร์ เกียรติกุล (2531) ศึกษาการมีวินัยของเด็กพบว่า เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล คือ พ่อแม่ยอมรับเด็ก เปิดโอกาสให้เด็กแสดงความคิดเห็น ช่วยเหลือเด็กเมื่อมีปัญหา มีความเชื่อมั่นในตนเองและมีวินัยในตนเองสูงกว่าเด็กที่ถูกเลี้ยงดูแบบเข้มงวด

มาริสา รัฐปต์ย์ (2532) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในกรุงเทพมหานคร พบว่า เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง ขณะที่เด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันรักและตามใจ และปล่อยปละละเลย มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ

พรพิมล สุนทรจารย์ (2534) วิจัยเรื่อง "ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกเรียนต่อสาขาวิศวกรรมศาสตร์ของนักเรียนสตรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัจจัยต่างๆ ทางสังคมวิทยาที่มีอิทธิพลต่อการเลือกเรียนต่อสาขาวิศวกรรมศาสตร์ของนักเรียนสตรี ศึกษาว่า ปัจจัยใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อการเลือกเรียนต่อสาขาวิศวกรรมศาสตร์ของนักเรียนสตรี และสูงกว่าต่ำกว่าอย่างไร ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีความสำคัญสูงสุดต่อการเลือกเรียนต่อสาขาวิศวกรรมศาสตร์ คือความสามารถทางการศึกษาของตนเอง รองลงมาคือปัจจัยทางด้านอิทธิพลของบุคคลสำคัญ โดยเฉพาะบิดามารดา และกลุ่มเพื่อน (กลุ่มเพื่อนสนิท กลุ่มเพื่อนผู้หญิงและกลุ่มเพื่อนโดยทั่วไป) ส่วนครูไม่มีอิทธิพลในเรื่องเกี่ยวกับบทบาททางเพศแต่มีอิทธิพลในแง่ของการกระตุ้นและการสนับสนุน โดยเฉพาะครูประจำชั้นและครูส่วนใหญ่ สำหรับการยอมรับวิศวกรรมที่เป็นหญิงของนักเรียนและ คุณลักษณะทางเพศแบบความเป็นชาย พบความสัมพันธ์กับการเลือกเรียนต่อสาขาวิศวกรรมศาสตร์ในระดับต่ำ ในขณะที่ตัวแปรความภาคภูมิใจในผลตอบแทนภายนอกพบว่าไม่มีความสัมพันธ์กับการเลือกเรียนต่อสาขาวิศวกรรมศาสตร์ของนักเรียนสตรี

อุษฎิ โยเหลา (2535) สังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่มีผู้ทำในประเทศไทยระหว่าง พ.ศ.2524 - 2531 พบว่า งานวิจัยทั้งหลายเหล่านั้นแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับบุคลิกภาพและพฤติกรรมที่พึงปรารถนา โดยพบว่า การเลี้ยงดูแบบรักควบคุม ลงโทษทางจิตและใช้เหตุผลมีผลให้เด็กมีพัฒนาการทางสติปัญญาและมีการใช้เหตุผล มีภูมิด้านทานการเสพคิดได้ เข้าใจวิยธรรมสูง มีการปรับตัวได้ดี โดยเฉพาะการเลี้ยงดูโดยการใช้เหตุผลกับลูกจะทำให้ลูกเป็นคนมีวินัยในตนเอง และมีการเชื่ออำนาจในตนเองมากกว่าอำนาจนอกตนเอง เป็นต้น

มนต์ผกา เกียรติภักดิ์กุล (2535) วิจัยเรื่อง “การเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้สื่อการเรียนการสอนประเภทต่างๆ ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน” พบว่า พฤติกรรมการใช้สื่อการเรียนการสอนประเภทต่างๆ ของนักศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้ศึกษาตามลำดับขั้นตอนและวิธีการที่กำหนดไว้ในเอกสารการสอน นักศึกษาที่สอบผ่านมากศึกษาจากสื่อหลัก ได้แก่ อ่านเอกสารการสอน ทำแบบประเมินผลตนเองก่อนเรียนและหลังเรียน ทำการบันทึกสาระสำคัญ และทำกิจกรรมท้ายเรื่อง แตกต่างจากนักศึกษาที่สอบไม่ผ่าน ส่วนการดูรายการวิทยุ โทรทัศน์ประจำชุดวิชา การฟังรายการวิทยุกระจายเสียงประจำชุดวิชา การอ่านทบทวนเอกสารการสอน และอ่านทบทวนแบบฝึกปฏิบัติที่ได้ทำแล้ว นักศึกษาทั้งสองกลุ่มมีพฤติกรรมการใช้สื่อการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน

พนอ ปานชา (2538) วิจัยเรื่อง “การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมการเรียนกลุ่มเสริมประสบการณ์ชีวิต ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยใช้สัญญาการเรียน “พบว่า พฤติกรรมการเรียนของนักเรียนโดยใช้สัญญาการเรียน ตามความถี่ที่ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยบันทึกไว้คือ การตั้งใจฟังครูอธิบาย และฟังเพื่อนถามปัญหา การซักถามเพื่อหาความรู้ การรู้จักตัดสินใจในการเลือกกิจกรรมและแหล่งวิทยาการเอง และความร่วมมือกับสมาชิกในการทำงานกลุ่ม มีนักเรียน 22 คน จาก 30 คน ปฏิบัติได้ทันตามเวลากำหนดให้สัญญาการเรียนที่ทำกับครูอีก 8 คน ขาดเรียน และคามปฏิบัติตามกิจกรรมได้ครบภายหลัง

สุวิชัย ฉัตรชุมสาย (2540) ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาสภาพการเรียนค่อของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในสภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ศึกษาเฉพาะกรณีนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตอำเภอบางพลี และกิ่งอำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ” พบว่า ผลการเรียนมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเรียนค่อ โดยนักเรียนที่มีผลการเรียนดี ส่วนใหญ่มีการตัดสินใจเรียนค่อนอกนั้นพบว่า นักเรียนมีความต้องการช่วยเหลือในการยกเว้นค่าเล่าเรียนสูงสุด

จิราพร อรุณพูลทรัพย์ (2541) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร” มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาปัจจัยการอบรมเลี้ยงดูการจัดกิจกรรมเสริมสร้างวินัยในโรงเรียนและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของนักเรียน ศึกษาความแตกต่างของปัจจัยต่าง ๆ ระหว่างนักเรียนที่มีวินัยในตนเองสูงและต่ำ และศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของนักเรียน จำนวน 365 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบวัดความคิดเห็น ผลการวิจัยพบว่า เด็กนักเรียนส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 11- 12 ปี สถานภาพครอบครัวสมบูรณ์ บิดา มารดาอยู่ด้วยกัน บิดามารดาประกอบอาชีพรับจ้างและการศึกษาของบิดา

มารดาเพียงชั้นประถมศึกษา อาชีพบิดามารดา ระดับการศึกษาของบิดามารดากับขนาดของโรงเรียน มีความสำคัญกันอย่างไรมีนัยสำคัญทางสถิติ

ถาวร สุขสำราญ (2541) ทำการวิจัยเรื่อง “ การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับ พฤติกรรมการเสพยาบ้า : ศึกษากรณีนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดชลบุรี” โดยที่มี วัตถุประสงค์ในการวิจัย คือ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของการอบรมเลี้ยงดูเด็กในครอบครัว การใช้ เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียน การคบหาสมาคมและการเสริมแรงที่สนับสนุนต่อการป้องกันการ เสพยาบ้าที่มีผลต่อพฤติกรรมการเสพยาบ้ากับเด็กที่ไม่เสพยาบ้า ผลการวิจัยพบว่า เด็กนักเรียนส่วน ใหญ่มีอายุ 14 ปี เป็นเพศชายสถานภาพสมรสของบิดามารดาคือสมรสอยู่ร่วมกัน นักเรียนส่วนใหญ่พักอาศัยอยู่กับบิดามารดา และบิดามารดาเป็นผู้อบรมเลี้ยงดู ความสัมพันธ์ของบิดามารดาและ ของบุคคลภายในครอบครัว มีความรักและผูกพันห่วงใยพอสมควร เพศ อายุ ชั้นเรียน ค่าใช้จ่าย สถานภาพสมรสของบิดามารดา ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับพฤติกรรมการเสพยาบ้าของ นักเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

บำเพ็ญ วรังเงิน (2541) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ อิทธิพลของครอบครัวที่มีผลต่อ พฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียน กรณีศึกษาโรงเรียนกันทรวิชัย อำเภอกันทรวิชัย จังหวัด มหาสารคาม” มีวัตถุประสงค์คือ ศึกษาลักษณะพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียนและมีอิทธิพล ของครอบครัวที่มีผลต่อพฤติกรรมที่เป็นปัญหา เครื่องมือที่ใช้ คือ การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง 70 คน ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียนโรงเรียนกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม แยกได้ 7 ประการ คือปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการเรียน ประกอบด้วยกิจกรรมที่ไม่ทำการบ้าน เกียจคร้าน ไม่ทำงานที่มอบหมาย ไม่สนใจการเรียนและสอบตกเสมอ ปัญหาด้านความประพฤติที่ ไม่เหมาะสมกับครูอาจารย์ ประกอบด้วยพฤติกรรมไม่เชื่อฟัง ก้าวร้าว และนินทา ปัญหาที่ก่อควน ในชั้นเรียนประกอบด้วยพฤติกรรม คุยกับเพื่อนและเดินไปเดินมาในห้องเรียน ปัญหาเกี่ยวกับ สุขภาพคือ เจ็บป่วยบ่อยๆ และร่างกายพิการ ปัญหาบุคลิกภาพ ประกอบด้วยพฤติกรรมการเก็บตัว ซึมเศร้าและปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ยาก ปัญหาความก้าวร้าวและปัญหาพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมอื่นๆ คือทำผิดวินัยของทางโรงเรียน ทำผิดเกี่ยวกับเพศ สูบบุหรี่และสิ่งเสพติด เป็นต้น อิทธิพลของ ครอบครัวที่มีผลต่อพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียนประกอบด้วย อิทธิพลด้านต่างๆ 3 ด้าน คือ อิทธิพลด้านเศรษฐกิจของครอบครัว ได้แก่ รายได้เปลี่ยนแปลงการย้ายถิ่นที่อยู่และการประกอบ อาชีพของผู้นำครอบครัว,อิทธิพลด้านโครงสร้างทางสังคมของครอบครัว ได้แก่ การนอกใจคู่สมรส การหย่าร้าง ความชราภาพ การตาย อิทธิพลด้านโครงสร้างทางวัฒนธรรม คือ การอบรมเลี้ยงดู สัมพันธภาพของคนในครอบครัว การให้เวลา การตอบสนองความต้องการ การขัดแย้ง

มลลิตา ตันศิริตรี (2541) ได้ศึกษาการอบรมเลี้ยงดูเช่นกัน โดยศึกษาอิทธิพลที่มีต่อการมีพฤติกรรมประชาธิปไตย คือ มีความสามัคคี รับผิดชอบ เคารพสิทธิผู้อื่น ฯลฯ พบว่าการเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อยและการให้เด็กพึ่งตนเองเร็ว ทำให้เด็กมีพฤติกรรมประชาธิปไตยได้มาก

รยากร งามดี (2541) ทำการวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเรียนต่อของเด็กและเยาวชนกรณีศึกษาเด็กและเยาวชนในชุมชนแออัดกรุงเทพมหานคร” พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนต่อในระบบโรงเรียน การเรียนนอกระบบโรงเรียน การเคยเรียนแต่หยุดเรียนและการไม่เคยเรียนต่อเลย ผู้ปกครองที่มีการศึกษาสูง จำนวนพี่น้องน้อยรายได้ครอบครัวสูงจะมีการควบคุมตนเองในระดับสูง และสุขภาพจิตดีจะเรียนต่อในระบบโรงเรียน เด็กที่มีการควบคุมตนเองดีจะมีผลต่อการเรียนนอกระบบโรงเรียน เด็กที่สุขภาพจิตไม่ดีและมีรายได้ของครอบครัวต่ำ จะมีผลให้เด็กที่เคยเรียนหยุดเรียนภายหลัง เด็กที่มีการควบคุมตนเองไม่ดี การศึกษาของผู้ปกครองต่ำ มีพี่น้องมากจะมีผลให้เด็กกลุ่มนี้ไม่เรียนต่อ

ไชยา พรหมวิจิตกุล (2541) ศึกษาพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของวัยรุ่นที่เป็นลูกของข้าราชการตำรวจในกรุงเทพมหานคร และจังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ลูกข้าราชการตำรวจที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบให้พึ่งตนเองเร็ว จะมีวินัยในตนเองสูง และควบคุมตนเองได้ดี

นัชชา บุญบำรุง (2543) ทำการวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสุขภาพจิตของนักเรียน : กรณีศึกษานักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสระบุรี” พบว่า มีปัจจัย 4 ปัจจัยที่มี อิทธิพลต่อระดับสุขภาพจิตของนักเรียนคือ เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา สถานภาพการสมรสของผู้ปกครองและระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทางจากบ้านไปโรงเรียน โดยนักเรียนที่มีระดับคะแนนเฉลี่ยดี คือนักเรียนที่มีบิดามารดาอยู่ร่วมกัน และนักเรียนที่ใช้เวลาในการเดินทางมาโรงเรียนน้อย จะมีสภาพจิตที่ดีกว่า

ศิริพรรณ เหมรังกะ (2543) ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาความรับผิดชอบของนักเรียนมัธยมศึกษา” พบว่า นักเรียนในโรงเรียนที่มาจากครอบครัวที่สมบูรณ์มีความรับผิดชอบสูงกว่านักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ และปัจจัยระดับผลการเรียนพบว่า นักเรียนที่มีระดับผลการเรียนสูง มีพฤติกรรมความรับผิดชอบก่่านักเรียนที่มีระดับผลการเรียนต่ำ

ณัฐวัตร ภูหงส์ (2544) ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางครอบครัว สังคม และสถานภาพแวดล้อม กับการควบคุมตนเองและการมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน ศึกษาเฉพาะนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดสมุทรปราการ” พบว่าสัมพันธ์ภาพในครอบครัวของนักเรียนส่วนใหญ่ค่อนข้างดี เป็นครอบครัวที่มีบิดามารดาเป็นผู้อบรมเลี้ยงดูร่วมกัน ปัจจัยด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ด้าน

เพื่อนในชุมชน สื่อมวลชนและแบบอย่างจากผู้ปกครอง พบว่า นักเรียนอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี ทุกด้าน และปัจจัยทุกด้านมีความสัมพันธ์กัน การศึกษาด้านการควบคุมตนเอง พบว่า การควบคุมตนเองสูงมีความสัมพันธ์กับการที่นักเรียนได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก ใ้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ ลงโทษทางจิตมากกว่าทางกายและถูกควบคุมมากกว่าควบคุมน้อย และมีความสัมพันธ์ภาพในครอบครัวดี และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของนักเรียนมี 5 ด้าน ดังนี้คือ พฤติกรรมเกี่ยวกับการเรียน พฤติกรรมเกี่ยวกับครูอาจารย์ พฤติกรรมเกี่ยวกับสุขภาพ พฤติกรรมก้าวร้าว และพฤติกรรมอื่นๆ เช่น การคิดสารเสพติด

สราวรณ โตตาบ (2544) ทำการวิจัยเรื่อง “ การศึกษารูปแบบพฤติกรรมความสนใจของวัยรุ่นในโรงเรียนเขตกรุงเทพมหานคร ศึกษาเฉพาะกรณีนักเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร “ พบว่า พฤติกรรมที่เหมาะสมที่ควรประพฤติ ผู้ปกครอง โรงเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรจะให้การสนับสนุนให้การทำต่อไป เช่น การออกกำลังกาย เพื่อสุขภาพ การทำบุญ ตักบาตร การไปวัดเพื่อทำบุญ การเล่นอินเตอร์เน็ต การอ่านหนังสือที่เกี่ยวข้องกับอาชีพ ฯลฯ ส่วนพฤติกรรมไม่เหมาะสม เช่น การแต่งกายที่ล้ำสมัยเกินไป การดื่มแอลกอฮอล์ การใช้สารเสพติด การเล่นเกม การที่คิดจะหนีออกจากบ้าน

สรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

จากแนวคิดและทฤษฎีที่ได้กล่าวมาทั้งหมด ผู้วิจัยได้สรุปเพื่อนำมาใช้กำหนด
ตัวแปรในการวิจัย ดังนี้

1. ตัวแปรปัญหา กำหนดให้พฤติกรรมกรรมการเรียนของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตจังหวัดสมุทรปราการ เป็นตัวแปรปัญหา

2. ตัวแปรอิสระ กำหนดให้ ปัจจัยด้านชีวสังคมและโรงเรียนการอบรมเลี้ยงดู ลักษณะทางจิตและผลการเรียน เป็นตัวแปรอิสระ โดยมีตัวแปรย่อยดังนี้

1) ปัจจัยด้านชีวสังคมและ โรงเรียน ได้แก่ เพศ ขนาดโรงเรียน อายุ ระดับชั้นเรียน เวลาเรียน ที่อยู่อาศัย การอยู่อาศัย สถานภาพสมรสของบิดามารดา

2) การอบรมเลี้ยงดู กำหนดให้

- การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อยกว่าควบคุมมาก

- การอบรมเลี้ยงดูแบบพึ่งตนเองเร็ว

3) ลักษณะทางจิต กำหนดให้การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีลักษณะที่เกี่ยวข้อง 2 ด้าน

- ลักษณะมุ่งอนาคต

- แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

4) ผลการเรียนของนักเรียน ได้แก่ ระดับคะแนนเฉลี่ย

4. ตัวแปรตาม กำหนดให้พฤติกรรมกรรมการเรียนของนักเรียน โดยมี

- พฤติกรรมเกี่ยวกับการเรียน

- พฤติกรรมเกี่ยวกับครูอาจารย์

ได้แก่

แผนภูมิที่ 2.1
กรอบแนวคิดของการศึกษา

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

